

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการออกแบบย้อนกลับ ครั้งนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี
 - 1.5 พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
 - 1.6 กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร
2. การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2 ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.3 กระบวนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
5. กระบวนการออกแบบย้อนกลับ
 - 5.1 ความหมายของการออกแบบย้อนกลับ
 - 5.2 ความสำคัญของการออกแบบย้อนกลับ
 - 5.3 ขั้นตอนและวิธีการของการออกแบบย้อนกลับ
 - 5.4 ข้อดีและข้อจำกัดของการออกแบบย้อนกลับ
6. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 6.1 ความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 6.2 ความสำคัญการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 6.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 6.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 6.5 รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 7.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 7.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 7.3 วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 8. ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล
 - 8.1 ความหมายของการสืบค้นข้อมูล
 - 8.2 ความสำคัญของการสืบค้นข้อมูล
 - 8.3 องค์ประกอบของการสืบค้นข้อมูล
 - 8.4 การประเมินการสืบค้นข้อมูล
- 9. ความพึงพอใจ
 - 9.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 9.2 องค์ประกอบความพึงพอใจ
 - 9.3 เครื่องมือวัดความพึงพอใจ
 - 9.4 การสร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจ
- 10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 10.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิด / ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

การศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรได้มีการให้ความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย โดยไม่สามารถทำให้ทุกคนเห็นพ้องกับความหมายใดเพียงความหมายเดียว เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาแต่อาจแบ่งกลุ่มความหมายของหลักสูตรได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มความหมายที่เน้นถึงเนื้อหาสาระที่จะต้องเรียนรู้ 2) กลุ่มความหมายที่เน้นความหมายสำคัญของจุดหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และ 3) กลุ่มความหมายที่เน้นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายของคำว่าหลักสูตร ดังต่อไปนี้

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553, หน้า 5-11) ได้กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้นหรือกำหนดขึ้นไว้ใช้ จัดประสบการณ์การ

เรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

โอลิวา (Oliva, 1992, หน้า 8-9) ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรโดยแบ่งเป็นการให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม และวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตรจึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนควรจะเป็นอย่างไร หรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรในแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายนั้นๆ เช่น หลักสูตร คือ การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตร คือ การพัฒนาทักษะการคิดผู้เรียน เป็นต้น

2. การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) นิยามของหลักสูตร ในลักษณะนี้จึงเป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตรซึ่งแล้วแต่ว่าเนื้อหาของหลักสูตรนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หรือหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรที่เน้นการปฏิรูปสังคม เป็นต้น

3. การให้นิยามโดยยึดวิธีการการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการนิยามในเชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการในการจัดการจัดการเรียนรู้ เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา หลักสูตร คือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำงานกลุ่ม หลักสูตร คือ การเรียนรู้เป็นรายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

โอลิวา ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน ภายใต้การดำเนินงานของโรงเรียน และในทางปฏิบัติหลักสูตรประกอบด้วยจำนวนของแผนการต่างๆ ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีขอบเขตกว้างหลายหลายเป็นแนวทางของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้น หลักสูตรอาจเป็นหน่วย (Unit) เป็นรายวิชา (Course) หรือเป็นรายวิชาย่อยต่างๆ (Sequence of courses) แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวนี้อาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียนหรือโรงเรียนก็ได้

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงมวลประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการหรือแผน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตรต่อการจัดการเรียนรู้ ตามทัศนะของนักวิชาการ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 29) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือซึ่งบอกให้กัปตันหรือครูผู้สอนรู้ว่าจะต้องตั้งเข็มทิศไปทางใดและจุดหมายปลายทางของการจัดการเรียนรู้คืออะไร และระหว่างทางต้องทำอะไร ต้องใช้สื่อ อุปกรณ์ใดช่วย หรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล ต้องปรับปรุงวิธีการอย่างไรอย่างหนึ่ง ในการจัดการเรียนรู้ ตัวผู้เรียนต้องทราบเนื้อหาการเรียน ผลที่จะได้รับ การเตรียมตัว จึงจะสามารถเรียนรู้และได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การที่การจัดการเรียนรู้จะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีสิ่งที่จะช่วยกำหนดแนวทาง เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก็คือหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้นั้น คือการนำหลักสูตรไปแปลงเป็นภาคปฏิบัติจริงๆ เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้านโดยการตอกเข็ม ทำรากฐาน ก่อโครงสร้างและส่วนอื่นๆ จนเป็นบ้านที่สมบูรณ์ ช่างต้องอาศัยแบบแปลนช่วยในการก่อสร้างฉันใด ผู้เรียนผู้สอนก็จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการจัดการเรียนรู้นั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้อย่างยิ่ง และเป็นความจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ

จากความสำคัญของหลักสูตรต่อการศึกษาส่วนรวมและการจัดการเรียนรู้ สรุปว่า หลักสูตรเป็นดังเครื่องมือและเครื่องจักรกลที่ต้องการผู้ขับเคลื่อนหรือผู้ปฏิบัติตามสู่เส้นทางในแนวเดียวกัน พร้อมจัดหากลยุทธ์ เทคนิควิธีการต่างๆหรือกิจกรรม ที่สามารถดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพแก่ผู้เรียน ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร ที่มีความสมบูรณ์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์ ทาบา (Taba, 1962, p.10) ; (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 11,18) ; (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 18-19) และ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553, หน้า 14-15) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ มี 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Objectives) เป็นการระบุความมุ่งหวังที่ต้องการให้นักเรียนมีคุณลักษณะหรือศักยภาพในด้านใดบ้าง
2. โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร (Contents) เป็นส่วนที่ระบุโครงสร้างเนื้อหา หน่วยกิจกรรมที่จะนำไปกระตุ้นหรือเป็นเครื่องมือพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Activities) เป็นส่วนที่ระบุสื่ออุปกรณ์ สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผล (Evaluation) เป็นส่วนที่ระบุกระบวนการรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่า นักเรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ประกอบด้วย จุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลหลักสูตร

1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรที่ดีย่อมส่งผลดีต่อการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนในโรงเรียน หลักสูตรที่ดีจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพ ทางด้านครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลดีกับผู้เรียน หลักสูตรควรมีลักษณะ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2558, เว็บไซต์)

1. มีความคล่องตัวและสามารถปรับปรุงและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี
2. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. ควรได้รับการจัดทำ หรือพัฒนาจากคณะบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง ประชาชน นักวิชาการ นักพัฒนาหลักสูตรและผู้บริหาร ได้มีส่วนร่วมและรับรู้ในการจัดทำหลักสูตร
4. จะต้องจัดได้ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ
5. ควรมีกิจกรรม กระบวนการและเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน
6. ควรบอกแนวทางด้านสื่อการสอน การใช้สื่อการวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน
7. ควรมีลักษณะที่สนองความต้องการและความสนใจทั้งของนักเรียนและสังคม
8. ควรส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
9. ควรชี้แนะแนวทางกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติได้ด้วยตนเอง จากสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัว

10. ควรจัดทำมาจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ อย่างรอบคอบ เช่น ข้อมูลทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

11. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาและกิจกรรมต้องเหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน

12. เนื้อหาและประสบการณ์ ต้องสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน ประสบการณ์ต้องเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปได้ว่า หลักสูตรที่ดีควรเป็นหลักสูตรที่มีความคล่องตัวในการปรับปรุงได้โดยง่าย และรวดเร็ว สามารถช่วยให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่กำหนด ที่มีมาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทุกสาขาอาชีพ และผู้นำการศึกษาในท้องถิ่น มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับสาระที่กำหนด โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน และเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ความหมายหลักสูตรท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และอื่นๆ ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและสังคมนั้นๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อจะนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545, เว็บไซต์) เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละท้องถิ่นจะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นแต่ละสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงความหมายที่สำคัญดังกล่าวนี้ เพื่อนำมาดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนหรือบรรลุตามเป้าหมายมาตรฐานการเรียนรู้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นต้องพัฒนาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรนี้เป็นผู้กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวทางจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีที่มาจากพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. 2542 ที่ทำให้มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ขึ้น

และเรียกว่า “หลักสูตรแกนกลาง” หลักสูตรหรือสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจึง ต้องเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนของท้องถิ่นนี้จึงให้เรียกว่า “การจัดทำสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น” และให้มีความหมายโดยสรุปคือ รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ที่ สถานศึกษากำหนดขึ้นเพื่อนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

อนึ่งสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (Local-related content) อาจสรุปได้ว่า หมายถึง องค์ความรู้ และทักษะที่เขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชนโดยรวม ซึ่งต้องมีการตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้อง น่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำมาจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

สรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความหมายรวมถึงคำที่ใช้ใหม่ว่า สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่ ต่อยอดจากหลักสูตรแกนกลาง กล่าวคือเป็นหลักสูตรที่ได้จากการนำหลักสูตรแกนกลางมาพัฒนา หลักสูตรเฉพาะในท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมจากคนในท้องถิ่น และคณะกรรมการ พัฒนาหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามบริบท ท้องถิ่นของตนเอง

2.2 ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น / สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางเป็นเพียงแม่บทของหลักสูตร ดังนั้นในแต่ละท้องถิ่นที่มี บริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น โดยมีความสำคัญ และความจำเป็นดังต่อไปนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 109-110)

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ และ กิจกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการจัดการเรียนมุ่งเนื้อหา สาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วๆ ไปไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ ตามสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึง ต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังกล่าวโดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิลำเนาท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปพัฒนาตน ครอบครัว และท้องถิ่นตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตน อย่างมีความสุข

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวเพราะเป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักชีวิต ไม่เข้าใจและไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทของประเทศไทยมีอยู่มากมายและมีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี การแสดงวรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

จึงเห็นได้ว่าหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีความสำคัญและจำเป็นที่สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา ควรร่วมมือกันกับชุมชน เพื่อพัฒนาขึ้นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ และการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดและหลักการที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความสำคัญ เพราะได้พิจารณาวิเคราะห์แล้วว่าเป็นความจำเป็นที่สมาชิกของท้องถิ่นนั้นๆ จะต้องเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะมีการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่นกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีท้องถิ่นกับความสามารถในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาเพื่อพิจารณาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

2.3 กระบวนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

มีความสำคัญที่สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในกระบวนการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องมือจะนำไปสู่การตอบสนองนโยบายพระราชบัญญัติทางการศึกษา ตลอดจนกฎหมายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีกฎหมายที่ควรทบทวนดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้รักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ระบุว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็น โรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกันกับสถานศึกษา

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อ 5 ระบุว่า ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังตามข้อ คือ (1) วางแผนดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษาและแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ และกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

จากกฎหมายทุกระดับที่เกี่ยวข้องข้างต้นนั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานของส่วนกลาง โดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงาน ในส่วนกลาง มีภารกิจสำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำนโยบายและจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่น โดยกำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนรักประเทศชาติ รักท้องถิ่น มุ่งทำ ประโยชน์ สร้างสิ่งดีงามให้สังคม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไป ใช้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุ ตามจุดหมายและมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. การดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ การศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน รวมทั้ง มีหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการร่วมกับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ควรจัดทำ “กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” ในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษานำไป จัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยได้ดำเนินการ แนวทางการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้

2.1 ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการองค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ศึกษาานิเทศก์ ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์ หลากหลาย สาขา เช่น มีความรู้เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ กลุ่มจังหวัด มีความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น ภูมิปัญญา ปัญหา ชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่น และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มีความรู้ด้าน จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล ฯลฯ และได้ร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เหมาะสม ทันสมัย เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในเขตพื้นที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2.2 ศึกษา/วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการจัดทำกรอบสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นได้ทำการศึกษา/วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมทั้ง

มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้ชั้นปีของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้ทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

2.3 ศึกษา/วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการได้ศึกษาวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ครอบคลุมทั้งวิสัยทัศน์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาในชุมชนและสังคมนั้นๆ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจุดเน้นหรือข้อมูลประเด็นที่สถานศึกษาในเขตพื้นที่ให้ความสำคัญ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

2.4 กำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เมื่อคณะกรรมการได้วิเคราะห์/สังเคราะห์ และทราบถึงขอบข่ายของการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่นและสถานศึกษาแล้ว จึงร่วมกันกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เหมาะสม ซึ่งมีความยืดหยุ่น สถานศึกษาสามารถนำไปกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ได้ง่ายและสอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษา

2.5 สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เมื่อจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเสร็จแล้ว นำไปรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปปรับปรุงและให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป

2.6 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หลังจากปรับปรุงกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สมบูรณ์แล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สถานศึกษาทุกแห่งในเขตพื้นที่ได้ทราบและนำไปเป็นกรอบจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

2.7 นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หลังจากสถานศึกษาได้นำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะดำเนินการนิเทศ ติดตาม กำกับ และประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของสถานศึกษา รวมทั้งติดตาม ประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนว่าเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ และนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะได้มีการทบทวนและปรับปรุงพัฒนาทุกระยะ 3 – 5 ปีหรือตามระยะเวลาที่คณะกรรมการฯเห็นสมควรเพื่อให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานะแวดล้อมและสถานะของสังคม วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. การดำเนินงานของสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึงต้องนำ กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพชุมชนนั้นๆ ซึ่งแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา ประกอบด้วย

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ/ คณะทำงาน คณะกรรมการชุดนี้ควรประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา/ ผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาในท้องถิ่น ทั้งระดับมัธยมศึกษา ครูผู้สอน ผู้แทนชุมชน

3.2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งศึกษาสภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง บริบทสภาพ ปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในพื้นที่ เป็นต้น

3.3 ดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในการดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มีคุณภาพ จะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจนเพื่อให้เห็นภาพการทำงานตลอดแนวด้วยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

3.4 รับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง อาทิ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน และหน่วยงานธุรกิจ ฯลฯ เพื่อนำข้อคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ มาปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

3.5 เสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา/ คณะกรรมการระดับท้องถิ่นเพื่อให้ความเห็นชอบ

4. องค์ประกอบของเอกสารกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นส่วนที่กล่าวถึง ความเป็นมาและขั้นตอนของการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน ควรประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา / ผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาในท้องถิ่น ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูผู้สอน ผู้แทนชุมชน เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งศึกษาสภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง บริบท สภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในพื้นที่ เป็นต้น

4.3 ดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น : ในการดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มีคุณภาพ จะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจน เพื่อให้เห็นภาพการทำงานตลอดแนว ด้วยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

4.4 รับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง อาทิ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ปรากฏในชุมชน และหน่วยงานธุรกิจ ฯลฯ เพื่อนำข้อคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ มาปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

4.5 เสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่ / คณะกรรมการระดับท้องถิ่น เพื่อให้ความเห็นชอบ

อนึ่ง การเรียกชื่อส่วนที่ 1 นี้ อาจจะใช้ชื่ออื่น ๆ ได้ เช่น บทนำ ความนำ เกริ่นนำ ความเป็นมา ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เป้าหมายและจุดเน้น เป้าหมาย เป็นทิศทางการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่น โดยระบุถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ส่วนจุดเน้น เป็นความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่ท้องถิ่นตระหนัก สนใจ หรือให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาและหรือพัฒนาเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เป้าหมายและจุดเน้น ได้มาจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อมูลสารสนเทศ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น และจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเน้นการมีส่วนร่วม สำหรับการเขียนเป้าหมายและจุดเน้น ควรเขียนให้เห็นทิศทางการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่น มีความเป็นไปได้ ในการนำสู่การปฏิบัติจริง และสามารถประเมินได้

ส่วนที่ 3 สารการเรียนรู้ท้องถิ่น สารการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่น พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การงานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ มีความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิต และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

สารการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสารการเรียนรู้ แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนและท้องถิ่น ทั้ง 8 กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพ ปัญหา การเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อกำหนดเป็นสารการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น โดยการเขียนสารการเรียนรู้ท้องถิ่น ควรกำหนดหัวข้อเรื่อง ขอบเขตเนื้อหา และประเด็นสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยอธิบายในแต่ละประเด็นพอสังเขป ตลอดจนมีการเสนอแนะแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 4 การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนและการรายงานผลการศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป้าหมายและจุดเน้นของกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย มีคุณภาพ เชื่อถือได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่น

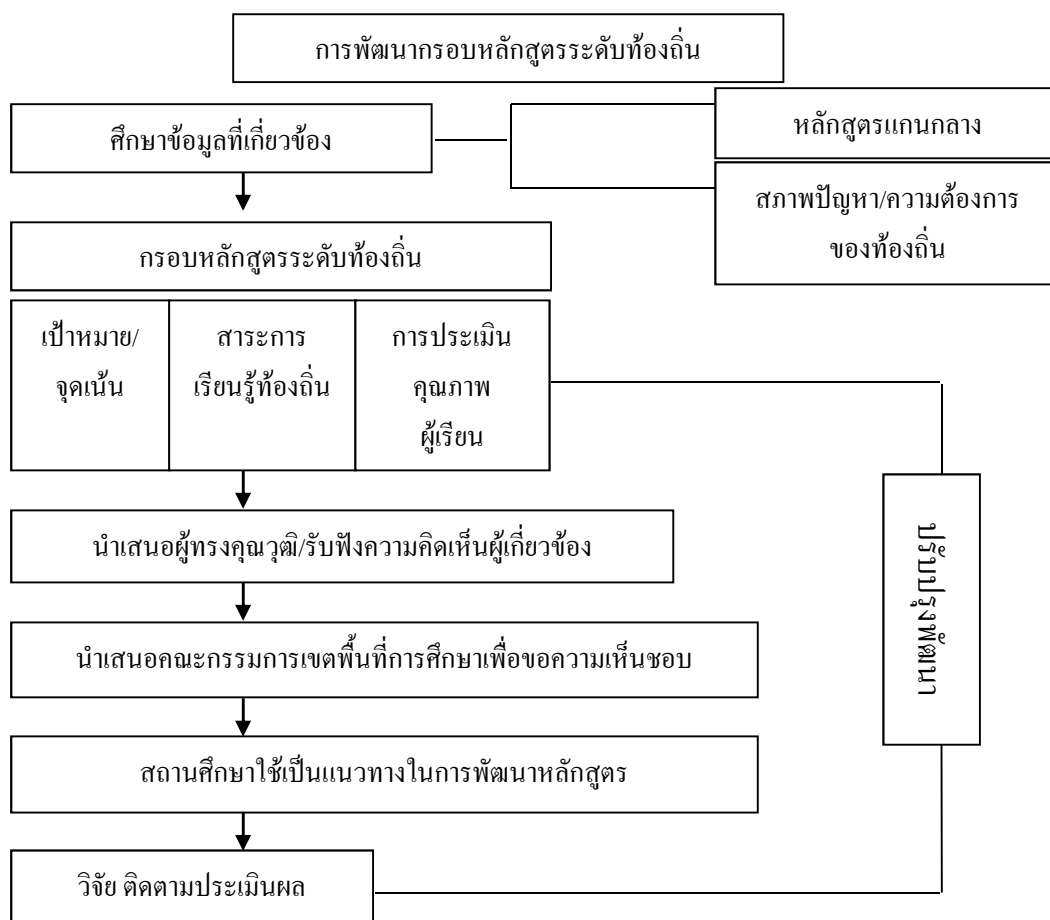
ในการกำหนดการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น ควรดำเนินการ ดังนี้

1. มีแนวทางในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายและจุดเน้น ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการเพียงพอที่จะให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และชั้นเรียนดำเนินการต่อได้
2. ระบุกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุม สอดคล้อง และเหมาะสมกับเป้าหมายและจุดเน้นแต่ละข้อ
3. ใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินที่หลากหลายในแต่ละเป้าหมายและจุดเน้น
4. ระบุกิจกรรมการประเมินที่สำคัญที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเป้าหมายและจุดเน้น
5. มีแนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ส่วนที่ 5 การนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และขั้นตอนแก่สถานศึกษาในการนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. การนำเป้าหมายและจุดเน้นไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์
2. การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปใช้ในจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การสอดแทรกในรายวิชาพื้นฐาน จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียน
3. การนำแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่นไปสู่การกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน

นอกจากนั้น ควรเสนอแนะกิจกรรม วิธีการ หรือรูปแบบในการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายและจุดเน้น โดยมีรายละเอียดเพียงพอให้สถานศึกษาเห็นแนวทางที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การจัดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

ที่มา : แนวทางการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น, 2558, เว็บไซต์

3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการกำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตรในระดับชาติขึ้นเพื่อให้เป็นเป้าหมายที่ชัดเจนตรงกันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปรับให้เหมาะสม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

การบริหารจัดการหลักสูตร ในระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาเป็น ตัวกลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการ ใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยกำหนดเป้าหมายและจุดเน้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการใน ระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้ง สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับ ท้องถิ่นจัดทำนั้นเป็นกรอบแนวทางกว้างๆที่ระบุเป้าหมาย/จุดเน้นของท้องถิ่น สาระการเรียนรู้หรือ เรื่องต่างๆเกี่ยวกับท้องถิ่น และแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนในท้องถิ่น สถานศึกษาสามารถ นำไปเป็นแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนในท้องถิ่น สามารถนำไปเป็นแนวทางจัดการจัดการ เรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเหล่านั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคมนั้นๆ ใน เอกสารกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น อาจนำเสนอตัวอย่างของรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับท้องถิ่นเพื่อ เป็นแนวทางในการจัดการจัดการเรียนรู้ได้ตามบริบทของโรงเรียนนั้นๆ (สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา, 2553, หน้า 28)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, หน้า 12) ยังกล่าวว่าการวัดและประเมินผล การเรียนต้องอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ คือการประเมินเพื่อการพัฒนาและการประเมินสรุปรวบรวม เพื่อตัดสินผลการเรียนและให้คะแนน การประเมินเพื่อการพัฒนาเกิดขึ้นตลอดเวลาใน หน่วยการเรียนรู้ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่านักเรียนจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งทบทวนและ พัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีความชัดเจนเรื่องเป้าหมาย การนำ หลักสูตรสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่ โรงเรียนและผู้เรียน กำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะ

ที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนเป็นแนวทางเดียวกัน สามารถให้โรงเรียนเพิ่มเติมรายวิชาได้ตามวิสัยทัศน์และจุดเน้นของโรงเรียน ปรับการวัดผลประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อนำไปใช้ในการจัดการจัดการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน ตามกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวอย่างและแนวทางให้กับสาระการเรียนรู้อื่นๆได้

4. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 190) ดังนี้

ภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน และเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม

ภาษาและวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ความเหมือน และความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม

ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

4.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

มาตรฐาน ต 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ต 1.3 นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูดและการเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์ชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ต 4.2 ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ มีความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 7-8) กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่าควรมีความสามารถพื้นฐาน ได้แก่ ปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงประโยค ข้อความ นิทานและบทกลอนสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือกระบุประโยคและข้อความตรงตามความหมายของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่อ่าน บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากการฟังและอ่านบทสนทนา นิทานง่ายๆ และเรื่องเล่า

พูด/เขียนโต้ตอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้คำสั่ง คำขอร้อง คำขออนุญาต และให้คำแนะนำ พูด/เขียนแสดงความต้องการ ขอความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ง่ายๆ พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน ครอบครัว และเรื่องใกล้ตัว พูด/เขียนแสดงความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว กิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลสั้นๆ ประกอบ

พูด/เขียนให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เขียนภาพ แต่งผัง แผนภูมิและตารางแสดงข้อมูลต่างๆ ที่ฟังและอ่าน พูด/เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว

ใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางอย่างสุภาพ เหมาะสม ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล/วันสำคัญ/งานฉลอง/ชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา เข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ

บอกความเหมือน/ความแตกต่างระหว่างการออกเสียงประโยคชนิดต่างๆ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการลำดับคำตามโครงสร้างประโยคของภาษาต่างประเทศและภาษาไทย เปรียบเทียบความเหมือน/ความแตกต่างระหว่างเทศกาล งานฉลอง และประเพณีของเจ้าของภาษากับของไทย

ค้นคว้า รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นจากแหล่งการเรียนรู้และนำเสนอด้วยการพูด/การเขียน

4.3 ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสถานศึกษา

1. ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลต่างๆ

มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ (เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) สื่อสารตามหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม เวลาว่างและนันทนาการ สุขภาพ และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย และลมฟ้าอากาศ ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 1,050-1,200 คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม)

2. ใช้ประโยคเดี่ยวและประโยคผสม (Compound sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่างๆ

5. กระบวนการออกแบบย้อนกลับ

5.1 ความหมายของการออกแบบแบบย้อนกลับ

การออกแบบย้อนกลับ (Backward design) หมายถึง การสร้างหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การออกแบบการวัดและประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2552, หน้า 1-12); (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2552, หน้า 112-113)

ลักษณะของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เป็นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในรูปแบบของการบูรณาการเนื้อหา สาระ กระบวนการคิด คุณธรรม จริยธรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และวัดประเมินผลเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยที่ครูไม่ต้องทำแผนย่อรายชั่วโมงที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันอีก ดังคำกล่าวของวิกกินส์ และแม็กไทท์ (Wiggins & McTighe, 2005, p.375)

กระบวนการออกแบบ แบบย้อนกลับของ วิกกินส์และแม็กไทท์ เริ่มจากการคิดทุกอย่างให้จบสิ้นกระบวนการ จากนั้นจึงเริ่มต้นจากปลายทางไปสู่ผลผลิตที่ต้องการ (เป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้) ซึ่งสิ่งนี้ได้มาจากหลักสูตรเป็นหลักฐาน พยานแห่งการเรียนรู้ (Performances) ที่เรียกว่ามาตรฐานการเรียนรู้ แล้วจึงวางแผนการจัดการเรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การสร้างผลงาน ร่องรอย หลักฐานแห่งการเรียนรู้ให้ได้

กระบวนการออกแบบการวางแผนแบบย้อนกลับ 3 ขั้นตอน มาจากคำถามสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อะไรคือความเข้าใจที่ต้องการและมีคุณค่า

ขั้นตอนที่ 2 อะไรคือพยานหลักฐานของความเข้าใจ

ขั้นตอนที่ 3 ประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน

ขั้นตอนการออกแบบ Backward Design มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 บอกลักษณะผลลัพธ์ที่ต้องการ (Desired results) เป็นการระบุเป้าหมายหลักของการเรียนรู้ (Identify desired goals) คือ การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ การกำหนดคำถามสำคัญและความคิดรวบยอดที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน (ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ประเด็นการเรียนรู้หรือเป้าหมายการเรียนรู้)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหลักฐานการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Evidence of learning) โดยวิธีการวัดและประเมินผล (Determine acceptable evidence) ได้แก่ ประเมินพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ (Performance assessment) ประเมินย่อยเพื่อวัดความรู้ให้ครอบคลุมจุดประสงค์ของเป้าหมายหลัก ผู้เรียนประเมินชิ้นงานของตนเอง (Self assessment)

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ (Design learning experiences and instruction) เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning plan) โดยใช้หลัก “W.H.E.R.E.T.O.” ดังนี้

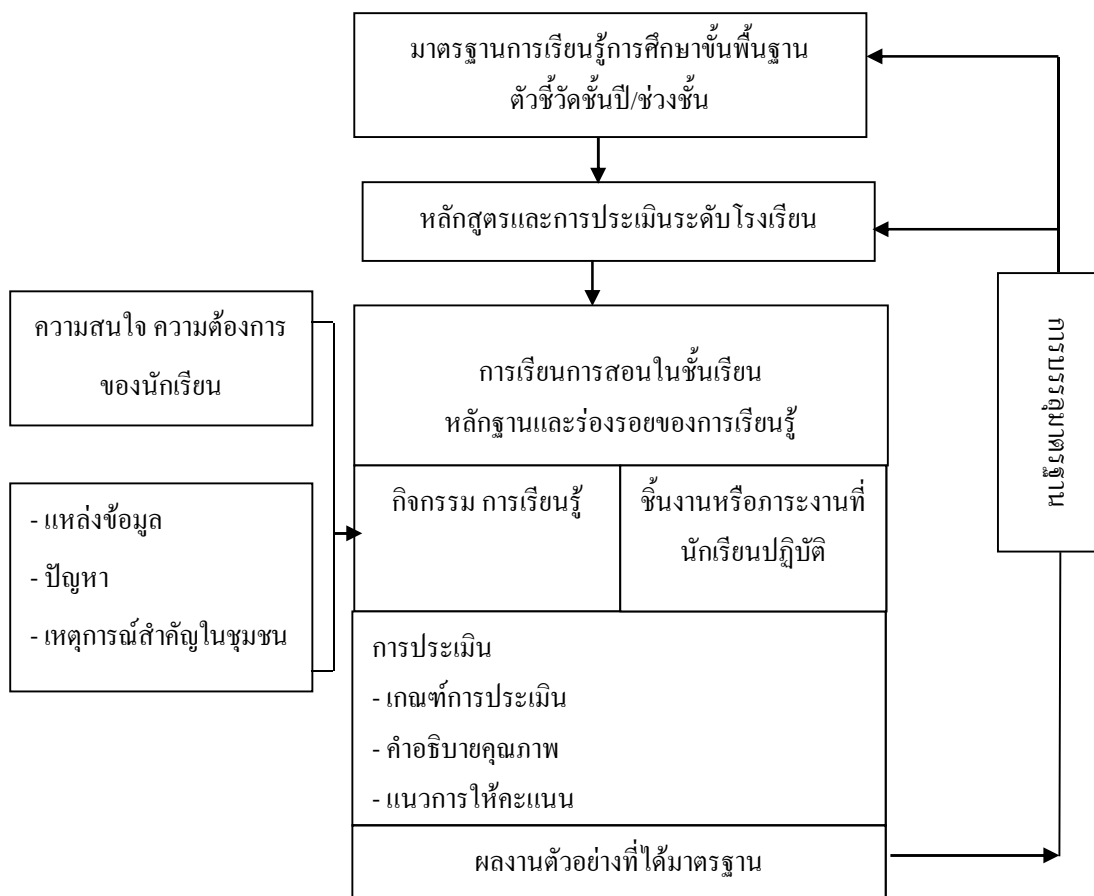
1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Where to go and what to learn : W)
2. ดึงความสนใจ และคงความสนใจของผู้เรียนไว้ (Hook and Hold : H)

3. กระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ต่อผู้เรียน (Equip, Experience and Explore : E)
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบและทบทวนความเข้าใจ และตรวจทานชิ้นงานของตนเอง (Rethink and Revise : R)
5. ให้นักเรียนได้ประเมินและประยุกต์ใช้ผลงานของตนเอง (Evaluate (self assessment : E)
6. จัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ((Be) tailored : T)
7. การบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างเหมาะสม สอดคล้องและสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ((Be) organized : O)

5.2 ความสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้

ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับ (Standards – based reform) เพื่อให้การจัดการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและท้องถิ่นยิ่งขึ้น ส่วนกลางจึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์กลางใช้เทียบเคียงตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์คุณภาพที่สำคัญที่บ่งชี้ถึงระดับความรู้ ความสามารถ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน “มาตรฐานการเรียนรู้จะบอกถึงสิ่งที่คาดหวังหรือจุดหมายไว้อย่างชัดเจนว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้ และปฏิบัติได้” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 20)

แสดงความสอดคล้องเชื่อมโยงของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ และการประเมินแบบอิงมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการออกแบบการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้กับองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ, 2545, หน้า 18

การออกแบบการเรียนรู้อิงมาตรฐาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการจัดทำหลักสูตร เพราะเป็นส่วนที่นำมาตรฐานการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนจะบรรลุมาตรฐานหรือไม่ อย่างไร ก็อยู่ที่ขั้นตอนนี้ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างแท้จริง ทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี โดยครูต้องเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนรู้และปฏิบัติได้ ในมาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นคืออะไร

5.3 ขั้นตอนและวิธีการออกแบบแบบย้อนกลับ

หลักสูตรสถานศึกษาในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับนั้น จะมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน คือมีมาตรฐานเป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามที่มาตรฐานกำหนด โดยส่วนกลางได้กำหนดตัวชี้วัดการบรรลุมาตรฐานในแต่ละระดับเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดชั้นปี ระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1- ม.3) กำหนดเป็นตัวชี้วัดชั้นปี เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในแต่ละระดับชั้นเรียน

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) กำหนดเป็นตัวชี้วัดช่วงชั้น เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวใจสำคัญของระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานกำกับ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งระบุให้ทราบว่านักเรียนต้องรู้อะไร และทำอะไรได้ มาตรฐานการเรียนรู้ จึงเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพื่อจะบอกให้ทราบว่าสอนอะไรและประเมินอะไรบ้าง แล้วส่วนกลางจะมีกลไกในการตรวจสอบเพื่อประกันระดับคุณภาพดังกล่าว โดยใช้ระบบประเมินภายใน การประเมินภายนอก การทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ (National tests) ที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกว่าสถานศึกษาจัดการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นและพัฒนาผู้เรียนได้ตามมาตรฐานกำหนดหรือไม่ สถานศึกษาจึงต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง กรอบสาระท้องถิ่นระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา โดยจัดทำหลักสูตรที่มีองค์ประกอบหลักของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทุกองค์ประกอบของหลักสูตร ควรสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โรงเรียนมีภารกิจหลักที่จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ ส่วนจุดเน้นอื่นๆ ซึ่งรวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เป็นสิ่งที่เพิ่มเติมตามความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.2 โครงสร้างหลักสูตร มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดเวลาเรียน การวัดและประเมินผล เกณฑ์การจบหลักสูตรหรือการผ่านช่วงชั้น

2.3 คำอธิบายรายวิชา (โครงสร้างรายวิชา) ควรระบุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน เพื่อประโยชน์ในการจัดการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การรายงานผล และเทียบโอน เนื้อหาสาระหลัก วิธีการประเมินผล และเวลาเรียน

2.4 หน่วยการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะเป็นส่วนที่นำมาตราฐานไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนจะบรรลุ

มาตรฐานหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างแท้จริง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้จะต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยครูต้องเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ต้องการให้ “นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติได้” ในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้ต่างๆ คืออะไร

ลักษณะสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน มีดังนี้ 1) ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ 2) หน่วยการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจของหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ต้องช่วยให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ระบุในหน่วยการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลชิ้นงานภาระงานที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ ควรเป็นการประเมินการปฏิบัติหรือการแสดงความสามารถของผู้เรียน (Performance assessment) 5) ชิ้นงาน หรือภาระงานที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติ ควรเชื่อมโยงมาตรฐาน 2-3 มาตรฐาน และ 6) มีความยืดหยุ่นในกระบวนการ และขั้นตอนการทำหน่วยการเรียนรู้ เช่น อาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ หรืออาจเริ่มจากความสนใจของผู้เรียนหรือสภาพปัญหาของชุมชนก็ได้

เมื่อเริ่มการปฏิบัติการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ชัดเจน หรือตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีหลักฐานที่จะถูกประเมินผลที่ชัดเจน ดังนั้นเมื่อเริ่มวางแผนหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา สิ่งเหล่านี้จะเตือนความจำอยู่ตลอดเวลาโดยการเริ่มต้นจากคำถามที่เราจะยอมรับว่า หลักฐานอะไรของนักเรียนที่เกิดจากความเข้าใจ ความคล่องแคล่วชำนาญ ก่อนการวางแผนการสอน และจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ตามกระบวนการออกแบบการวางแผนแบบย้อนกลับ 3 ขั้นตอน มาจากคำถามสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อะไรคือความเข้าใจที่ต้องการและมีคุณค่า

ขั้นตอนที่ 2 อะไรคือพยานหลักฐานของความเข้าใจเข้าใจ

ขั้นตอนที่ 3 ประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน

ซึ่งความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) เป็นผลมาจากการสร้างความรู้ ของผู้เรียน ด้วยการทำความเข้าใจหรือแปลความหมายในสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ทั้งหมดทุกแง่มุมตลอดแนว ด้วยวิธีการถามคำถาม การแสดงออก และการสะท้อนผลงาน ซึ่งสามารถใช้ตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ในการตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนกลายเป็นความเข้าใจที่คงทนแล้วหรือไม่

ตัวชี้วัดความเข้าใจที่คงทน ควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. อธิบายได้ สามารถอธิบาย (Can explain) เรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมีหลักการ โดยแสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผล ข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรัชญาการณต่างๆ ที่น่าเชื่อถือประกอบในการอ้างอิง และเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นปัญหา

2. มีความหมายได้ สามารถตีความหมาย (Can interpret) เรื่องราวต่างๆ โดยอาจใช้แนวคิด ทฤษฎี เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือมุมมองของตนเอง ประกอบการตีความและสะท้อนความคิดเห็น

3. ประยุกต์ใช้ได้ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ (Can apply) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีมุมมองของตนเอง สามารถมองเห็น รับรู้ประเด็นความคิดต่างๆ (Have perspective) และตัดสินใจที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ โดยผ่านขั้นตอนการวิพากษ์ วิจารณ์ และมุมมองในภาพกว้างโดยมีแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริงสนับสนุนการรับรู้ต่างๆ

5. เห็นคุณค่าในสิ่งที่คนอื่นไม่เห็น สามารถบอกคุณค่าในสิ่งต่างๆที่คนอื่นมองไม่เห็น (Can empathize) หรือคิดว่ายากที่จะเชื่อถือได้ ด้วยการพิสูจน์สมมติฐานเพื่อทำให้ข้อเท็จจริงนั้นๆ ปรากฏ

6. มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง ตระหนักถึงความสามารถทางด้านสติปัญญา วิธีชีวิต นิสัย ใจคอ ความเป็นตัวตนของตนเอง (Have self knowledge) ซึ่งคือเป้าหมายของความเข้าใจ ความหยั่งรู้ในเรื่องราวต่างๆ มีความตระหนักว่า มีสิ่งใดอีกที่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์

คำถามที่สำคัญ คำถามสำคัญ (Essential question) เปรียบเสมือนประตูสู่การสร้าง ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน โดยมุ่งถามสิ่งที่เป็นแก่นความรู้หลักที่ต้องการให้เกิดเป็นความรู้ที่คงทนในตัว ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสดำรงโลกในลักษณะของการใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์จริง เพื่อสร้างความคิดรวบยอดในแก่นสาระความรู้ ทฤษฎีและประเด็นปัญหาต่างๆ ที่แทรกอยู่ในเนื้อหา สาระการเรียนรู้ แต่ยังไม่เฉลยคำตอบออกมาในทันทีทันใด หลังจากการถามคำถามนั้นๆ จนกว่า ผู้เรียนจะได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่ได้เรียนรู้แล้วจริงๆ เท่านั้น คำถามที่สำคัญ ควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

เป็นคำถามที่กว้าง ไม่ล้าสมัย ใช้ถามได้ตลอดเวลา ได้แย้งได้ และมีความสำคัญที่จะต้อง ได้แย้งเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ เน้นถามแก่นความคิดหลัก และจัดทำอย่างเป็นระบบ เน้นเนื้อหาสาระหลักที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในหน่วยนั้นๆ ใช้ถามได้กับนักเรียนทุกคนในทุก ระดับความสามารถ เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับความคิดรวบยอดและทางปรัชญาที่สำคัญๆ ช่วยนำไปสู่ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและมีความหมาย ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ที่อยากค้นหาคำตอบตามมาก็ได้ เกิด เข้าใจและควรที่จะเกิดซ้ำในการทำงาน ทางวิชาชีพ ในชีวิตของผู้ใหญ่ หรือแม้แต่ในห้องเรียน

ประโยชน์ของคำถามสำคัญ ได้แก่

1. ใช้กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเพื่อนำเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้ หรือในระหว่างดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ (Hook & Hold)

2. ใช้ตีกรอบความคิดรวบยอดที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน
3. ใช้เพื่อตรวจสอบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน (Background knowledge) ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้

การประเมินผลงานนักเรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดผล เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกำรเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งครูจะต้องใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายเพื่อความเข้าใจในพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก เพื่อยืนยันว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกนั้น ปรากฏด้วยผลงาน ชิ้นงาน ภาระงาน ร่องรอย หลักฐาน พยานต่างๆ ที่สะท้อนความสามารถของนักเรียนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ วิธีการวัดผลควรใช้หลายวิธีการ โดยเน้นวิธีการสังเกต ตรวจสอบ ตรวจ ประเมิน พุดคุยจากหลายๆ แหล่งข้อมูลจากนักเรียนเอง จากเพื่อน จากผู้ปกครอง และจากพยานหลักฐานที่นักเรียนได้กระทำหรือปฏิบัติ การประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูนำข้อมูล หลักฐาน พยานหรือผลงานของนักเรียนมาสู่กระบวนการตัดสิน เพื่อให้ได้คุณภาพ โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ยุติธรรมสำหรับนักเรียนสามารถอธิบายเหตุและผลได้ว่า นักเรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่ จะช่วยให้ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

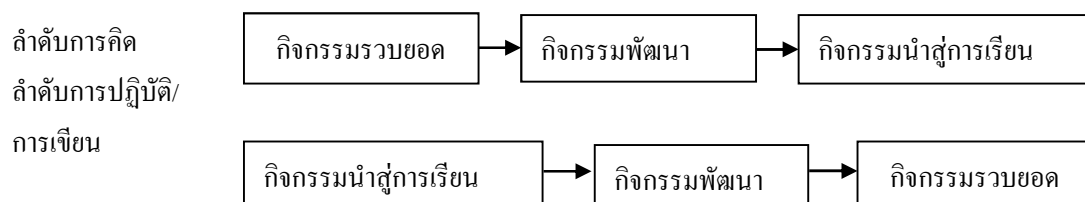
กิจกรรมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนา เกิดความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งช่วยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรทราบหลักการและขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่พัฒนานักเรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้
 2. นำสู่การสร้างชิ้นงานหรือภาระงานที่แสดงถึงการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของนักเรียน
 3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและจัดกิจกรรม
 4. เป็นกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
 5. มีความหลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาสาระ
 6. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
 7. ช่วยให้นักเรียนเข้าสู่แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลาย
 8. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
- ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้ (Introduction activities) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในตอนต้นก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนา กิจกรรมควรมีลักษณะ ดังนี้
 - 1.1 กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจมีความกระตือรือร้นอยากเรียน
 - 1.2 เชื่อมโยงสู่กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมรวบยอด
 - 1.3 เชื่อมโยงถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียน
 - 1.4 ช่วยให้นักเรียนได้แสดงถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตน
2. กิจกรรมพัฒนา (Enabling activities) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนานักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมรวบยอด การกำหนดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนควรมีลักษณะ ดังนี้
 - 2.1 สัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่เป็นเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้
 - 2.2 ช่วยสร้างองค์ความรู้และทักษะเพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนด
 - 2.3 กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
 - 2.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
 - 2.5 สามารถประเมินจากผลงานหรือภาระงานของนักเรียนได้
3. กิจกรรมรวบยอด (Culminating activities) เป็นกิจกรรมที่แสดงว่านักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาถึงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมรวบยอดควรมีลักษณะ ดังนี้
 - 3.1 เป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนานักเรียน
 - 3.2 เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้แสดงออกถึงการประยุกต์ความรู้ที่เรียนมาตลอดหน่วยการเรียนรู้
 - 3.3 ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่เป็นเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้
 - 3.4 การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมต้องสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนด
 - 3.5 เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และทักษะกระบวนการตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างเต็มศักยภาพ
 - 3.6 เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
 - 3.7 เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ

3.8 เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ลักษณะและลำดับการออกแบบกิจกรรมรวบยอด เพื่อแสดงว่านักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาถึงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีที่กำหนด ดังภาพประกอบ 4

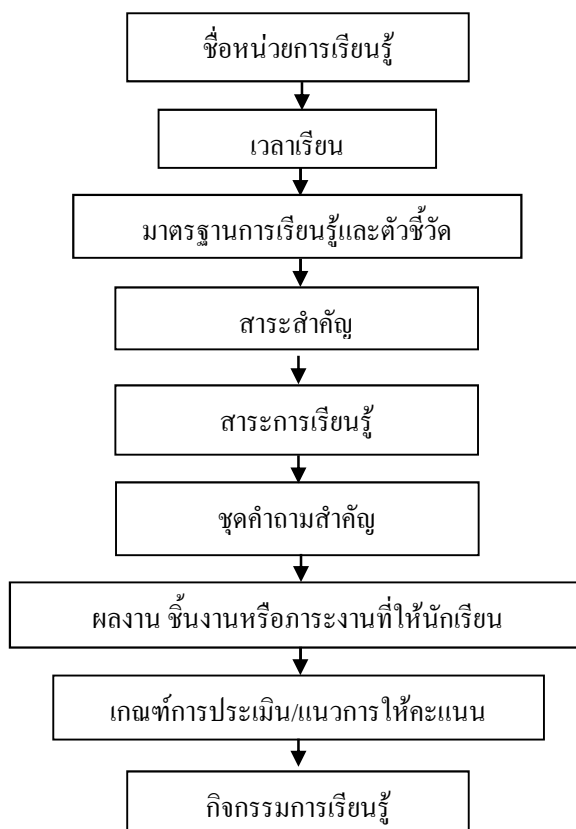

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมรวบยอด

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 110

ขั้นตอนการเขียนเรียงเรียงหน่วยการเรียนรู้ หลังจากกระบวนการคิดออกแบบหน่วยการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อครูจะเขียนหน่วยเป็นเอกสารนั้น อาจเขียนเรียงลำดับเป็นรูปแบบที่คุ้นเคยและสะดวกในการนำไปใช้ในการสอน คือเริ่มจากชื่อหน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ประเด็นปัญหา/สิ่งที่นักเรียนสนใจ (ถ้ามี) มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดและตัวชี้วัดชั้นปี สำคัญ ผลงาน ชิ้นงาน หรือภาระงานที่ให้นักเรียนปฏิบัติ ชุดคำถามสำคัญ เกณฑ์การประเมิน/แนวการให้คะแนน และกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจเพิ่มหรือลดประเด็นต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550, หน้า 85) ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนการเขียนเรียงเรียงหน่วยการเรียนรู้

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการเขียนเรียงเรียงหน่วยการเรียนรู้

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550, หน้า 111

จากหลักการของความเข้าใจด้วยการออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยความหมาย ลักษณะของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ กระบวนการและขั้นตอนสำคัญ หลักสูตร อิง มาตรฐาน หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามที่มาตรฐานกำหนด ผู้วิจัยได้ศึกษาความ สอดคล้องของกระบวนการและขั้นตอนของการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับโดย ละเอียด และเป็นตัวจักรสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา และ แนวการจัดการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ไปสู่ความมีมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ เพื่อการ ตรวจสอบวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมในทุกระดับของการศึกษาดังกล่าวแล้วนั้น จึงตระหนัก และเห็นความสำคัญที่จะนำการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ มาจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการออกแบบย้อนกลับ เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติต่อไป

5.4 ข้อดีและข้อจำกัดของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

ส่วนดี ประโยชน์ และคุณค่าของ กระบวนการออกแบบย้อนกลับ (Backward design)

1. เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สภาพปัจจุบันปัญหา บริบทของสังคม และชีวิตจริง

2. ช่วยลดความยุ่งยากซับซ้อนของกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพราะใช้ผลการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดกรอบ

3. ช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเนื้อหาการเรียนมากและซ้ำซ้อน สามารถบูรณาการเนื้อหาได้

4. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยการเรียนรู้ ครูจึงไม่ต้องทำแผนย่อยรายชั่วโมง ที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันอีก

5. เป็นการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนองต่อความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

6. ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล

7. กิจกรรมการวัดประเมินผลสามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริงวิกกินส์ และแม็กไทย์ (Wigging & Tighe, 2005, p.32)

8. สามารถนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาออกแบบการเรียนรู้แบบ Backward Design ข้อจำกัดของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ได้แก่

1. ครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษา ควรได้รับการอบรมปฏิบัติการเกี่ยวกับ กระบวนการและขั้นตอนสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ

2. ควรได้รับความรู้และศึกษาเรื่องการวัดผลประเมินที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการวัดผล ผู้เรียนตามสภาพจริง

ข้อควรคำนึงของการออกแบบการเรียนรู้แบบกระบวนการย้อนกลับ (Backward design)

1. ในการบูรณาการ ครูควรมีการประชุมหารือวางแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้ สอนเพื่อป้องกันการประเมินซ้ำซ้อน

2. ชิ้นงานแต่ละชิ้น ควรประเมินได้หลายกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. ในระดับช่วงชั้นที่ 3 - 4 การบูรณาการอาจต้องจัดให้เหมาะสม เพราะครูแต่ละคนจะสอนประจำวิชาเพียงกลุ่มสาระเดียวเป็นส่วนใหญ่ การบูรณาการจึงต้องใช้เวลาประสานงานที่ดี

4. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในการเรียนเรื่องเดียวกัน ควรใช้ช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อบูรณาการความรู้ตามแนวทางการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design)

จากหลักการและความเข้าใจเรื่องการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ลักษณะของการออกแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนกระบวนการและวิธีการ การวัดและประเมินผลผู้เรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำคัญและประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งจะพิจารณาได้จากร่องรอย หลักฐาน ภาระงาน เป็นสำคัญ ตลอดจนข้อดีและข้อจำกัดของการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้า ศึกษาและทำความเข้าใจมานั้น สามารถนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการออกแบบย้อนกลับ โดยมีผลการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายของการเรียน เพื่อตัดสินผลการเรียนรายปี อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติและมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน

6. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

6.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 3-6 คนทำงานร่วมกันด้วยความตั้งใจและเต็มเต็มรับผิดชอบงานในกลุ่มของตน มีเป้าหมายร่วมกัน และร่วมภาคภูมิใจเมื่อกลุ่มประสบผลสำเร็จ (วัฒนา ระงับทุกข์, 2545, หน้า 74) ; (ศุภวรรณ เล็กวิไล, 2548, หน้า 111) ; (ทศนา เขมมณี, 2553, หน้า 98)

จากความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 4-6 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมกันรับผิดชอบงานในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่ม

6.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้มีทักษะในการทำงานกลุ่ม ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987, pp.12-13) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ 9 ข้อ มีดังนี้

1. เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครู เป็นภาษาพูดของเด็กแล้วอธิบายให้เพื่อนฟังได้และทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น

2. เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อนี้ดี คือยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนที่ตนเองสอนได้ดียิ่งขึ้น

3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัวทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

4. เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครุคิณะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม

5. เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ดังนั้นทุกคนพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวไม่ได้

6. เด็กทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีเพื่อนร่วมกลุ่มและเป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงาน ซึ่งจะเป็ประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริง

7. เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่ม เพื่อให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานหรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น

8. เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น และเขาจะรู้ว่าเขาต้องไม่เรียนหรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เพราะเขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย

9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ แต่เมื่อทำงานเป็นกลุ่มเด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดถือว่าตอบผิดทั้งกลุ่ม คนอื่นๆ อาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในกลุ่มจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

กรมวิชาการ (2543, หน้า 45-46) กล่าวถึงประโยชน์ที่สำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกเพราะทุกคนร่วมมือในการทำงานกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกันทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน

2. ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูด แสดงออก แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กอ่อนเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

4. ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การร่วมคิด การระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกันเพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดเป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันค้นหาข้อมูลให้มาคิดวิเคราะห์และเกิดการตัดสินใจ

5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันด้วยอย่างมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเข้าใจกันและกัน

6. ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่มสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

จากการศึกษาประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือสรุปได้ว่าประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อผู้เรียน มีทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและการทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะการเรียนแบบร่วมมือในห้องเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในการช่วยพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

6.3 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987, pp.31-37) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ 5 ประการคือ

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันสมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่มขึ้นอยู่กับกันและกัน ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนและในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นๆด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ทำได้หลายทาง เช่นการให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน/การเรียนรู้ร่วมกัน การให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ทุกคนต้องทำหรือใช้ร่วมกัน การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันของแต่ละคน

2. การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใย ใ่วางใจ ส่งเสริมและช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่างๆร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน

สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคนจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่จะได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงานทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ที่มีหลายวิธี เช่นการจัดกลุ่มให้เล็กเพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันและกันอย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคลการสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น

4. การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญๆหลายประการ เช่นทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพยอมรับและใ่วางใจกันและกัน ซึ่งครูควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้ดำเนินงานไปได้

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มและผลงานของกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำโดยครู หรือผู้เรียน หรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงาน เพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลย้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิดคือสามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมของคนที่ได้ทำไป

จากความหมายขององค์ประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องพึ่งพาอาศัยกันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน การปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละกลุ่ม การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม

6.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 122-123) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของบทเรียน ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณไม่เกิน 6 คน มีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ผู้สอนแนะนำวิธีการทำงานกลุ่มและบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม

2. ขั้นสอน

ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน บอกปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขหรือคิดวิเคราะห์ หากำตอบผู้สอนแนะนำแหล่งข้อมูล ค้นคว้า หรือให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการคิดวิเคราะห์ผู้สอนมอบหมายงานที่กลุ่มต้องทำให้ชัดเจน

3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม

ผู้เรียนร่วมมือกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ทุกคนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมในขั้นนี้ ครูควรใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจที่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การเล่าเรื่องรอบวง มุมสนทนา คู่ตรวจสอบ คู่คิด ฯลฯ ผู้สอนสังเกตการณ์ทำงานของกลุ่ม คอยเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้ความกระจ่างในกรณีที่ผู้เรียนสงสัย ต้องการความช่วยเหลือ

4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นนี้ผู้เรียนจะรายงานผลการทำงานกลุ่ม

ผู้สอนและเพื่อนกลุ่มอื่นอาจซักถามเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจน เพื่อเป็นการตรวจสอบผลงานของกลุ่มและรายบุคคล

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ผู้สอนควรช่วยเสริมเพิ่มเติมความรู้ ช่วยคิดให้ครบตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มทั้งส่วนที่เด่นและส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข

สุวิทย์ มูลคำ (2545, หน้า 158-160) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบด้านวิชาการและด้านสังคม

1.2 จัดขนาดของกลุ่ม ซึ่งขนาดของกลุ่มจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการจัดขนาดของกลุ่ม ผู้สอนจะต้องจัดให้เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และเวลาที่ใช้

1.3 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม มีการจัดผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น เพศ ความสามารถ วัฒนธรรมฯลฯ อยู่ในกลุ่มเดียวกันและควรมีการสลับเปลี่ยนกลุ่มของผู้เรียนอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องรอให้การปฏิบัติงานของกลุ่มเดิมร่วมกันจนบรรลุความสำเร็จก่อน

1.4 จัดชั้นเรียน ควรจัดสภาพชั้นเรียนที่จะส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมากที่สุด

1.5 จัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นไว้ให้พร้อม

2. ชั้นเริ่มบทเรียน

2.1 จัดกิจกรรม ที่จะสร้างความสัมพันธ์กันในทางบวก ตลอดถึงความตระหนักในการทำงานร่วมกัน

2.2 อธิบายภาระงาน ผู้สอนอธิบายภาระงานที่จะต้องทำให้ชัดเจน ซึ่งอาจเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบทเรียนเดิมกับบทเรียนใหม่จะเป็นสิ่งที่ดีมาก

2.3 สร้างและทำความเข้าใจในการประเมินความสำเร็จของผลงาน มีการกำหนดเกณฑ์และการตัดสินร่วมกัน

2.4 เสริมสร้างความรับผิดชอบให้สมาชิก เช่น กำหนดการตรวจสอบการทำงานของสมาชิกเป็นช่วงๆหรืออาจใช้วิธีการสุ่มตรวจ ตลอดจนการตรวจสอบกระบวนการทำงานในกลุ่มเป็นต้น

2.5 ร่วมกันกำหนดพฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมา

3. ขั้นตอนเกี่ยวกับการเรียนรู้

ผู้สอนต้องมีหน้าที่ดูแลผู้เรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมดังนี้

3.1 สังเกตพฤติกรรมความก้าวหน้ารวมทั้งเป็นผู้กระตุ้นและช่วยเหลือผู้เรียน

3.2 มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ พยายามค้นหาทักษะและความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกให้มากที่สุด รวมทั้งสอนทักษะต่างๆที่จำเป็นแก่ผู้เรียน

3.3 ร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้

4. ชั้นประเมินกระบวนการทำงานและผลงาน

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินกระบวนการทำงานและผลงานทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

4.1 การประเมินผลงานด้านวิชาการ ได้แก่ความก้าวหน้า ความสำเร็จในการเรียนซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระความรู้ที่ผู้เรียนได้รับอาจใช้วิธีตามตอบ การอภิปรายหรือการทดสอบย่อย เป็นต้น

4.2 การประเมินผลงานด้านสังคม เป็นการประเมินทักษะทางสังคมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติและมีความก้าวหน้า อาจใช้วิธีการทดสอบ เล่าประสบการณ์หรืออภิปรายร่วมกัน เป็นต้น

สรุปได้ว่าการจัดขั้นตอนในการเรียนรู้แบบร่วมมือมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน คือ ขั้นตอนการเตรียม ขั้นสอนหรือขั้นกิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรมของผู้เรียน ขั้นสรุปบทเรียนและ ประเมินผล

6.5 รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมา และเป็นที่ยอมรับกันมี 9 รูปแบบ (ทิสนา แคมมณี, 2547, หน้า 266) ; (พลศรี กิจเฉลา, 2544, หน้า 25-32) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. แบบสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ (Jigsaw)

แบบสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาโดย สลาวิน และคนอื่นๆ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบรายบุคคล และเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนที่อยู่ต่าง กลุ่มและยังคงหลักการ 3 ประการ ได้แก่การให้รางวัลเป็นทีม มีการตรวจสอบผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการให้โอกาสสมาชิกเท่าเทียมกันที่จะช่วยกลุ่มให้ประสบความสำเร็จเช่นเดิมสมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะศึกษาค้นคว้าเนื้อหาคนละส่วนกัน จึงเป็นเสมือนผู้รู้ในหัวข้อที่ตนเองรับผิดชอบงานกลุ่มจะเสร็จสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อนำผลงานของทุกคนมารวมกัน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของการสร้างเงื่อนไขให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างกันในกลุ่ม ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการดังนี้

1.1 ครูเตรียมเนื้อหา แบ่งเป็นหัวข้อย่อยๆ เท่ากับสมาชิกในกลุ่ม

1.2 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านเรา (Home group)

1.3 ครูอธิบายบทเรียน มอบหมายงานให้กับสมาชิกกลุ่มบ้านเราแต่ละคนหรือ อาจจะให้กลุ่มแบ่งหัวข้อกันเอง และให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน (เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ได้รับมอบหมาย

1.4 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปร่วมกับสมาชิกกลุ่มอื่นซึ่งได้รับเนื้อหา เดียวกัน ตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert group) ขึ้นมาและร่วมกันทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้น อย่างละเอียด และร่วมกันอภิปรายหาคำตอบประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

1.5 สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลับไปสู่กลุ่มบ้านของเราแต่ละคนช่วยสอนเพื่อนใน กลุ่มให้เข้าใจในสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นนี้สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ ภาพรวมของสาระทั้งหมด

1.6 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะไดคะแนนเป็นรายบุคคลและนำ คะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรามารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้ คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

แบบสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เหมาะสมกับการนำไปใช้สอนวิชาที่มีเนื้อหาแบบบรรยาย เช่น วิชาสังคมศึกษา วรรณคดี แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ครูจะต้องเตรียมหนังสือหรือแหล่งที่จะสนับสนุนการค้นคว้า ให้มีจำนวนมากพอ ถ้าครูให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อย่อยที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ครูควรตรวจสอบด้วยว่า กลุ่มผู้รู้ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถและทักษะแตกต่างกันหรือไม่

2. แบบทีมสัมฤทธิ์ (Student team – achievement division)

แบบทีมสัมฤทธิ์ เป็นหนึ่งในหลายรูปแบบที่นิยมใช้ในโรงเรียนอย่างแพร่หลายการเรียนวิธีนี้ สลาวินและคณะ เป็นผู้พัฒนาขึ้น สาเหตุที่มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากรูปแบบการเรียนแบบทีมสัมฤทธิ์ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหา และระดับชั้นคือใช้ได้กับทุกเนื้อหาวิชาเพียงแต่ต้องกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน และสามารถใช้นักเรียนระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบทีมสัมฤทธิ์ ดำเนินการดังนี้

2.1 ครูอธิบายบทเรียน กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่

2.2 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home group)

2.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับเนื้อหาสาระ และศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกับเนื้อหาสาระนี้อาจมีหลายตอน ซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอนและเก็บคะแนนของตนไว้

2.4 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอดและนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ (Improvement score) ซึ่งหาได้ดังนี้

คะแนนพื้นฐาน : ได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบย่อยหลายๆ ครั้งที่ผู้เรียนแต่ละคนทำได้

คะแนนที่ได้ : ได้จากการนำคะแนนสอบครั้งสุดท้ายลบคะแนนพื้นฐาน

คะแนนพัฒนาการ : ถ้าคะแนนที่ได้คือ

-1 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 0

-1 ถึง -0 คะแนนพัฒนาการ = 10

+1 ถึง 10 คะแนนพัฒนาการ = 20

+1 ขึ้นไป คะแนนพัฒนาการ = 30

2.5 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา นำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รางวัล

สลาวิน และคนอื่นๆ ได้พัฒนา แบบทีมสัมฤทธิ์ โดยยึดหลักการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ การให้รางวัลเป็นทีม มีการตรวจสอบผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการให้โอกาสสมาชิกเท่าเทียมกันที่จะช่วยกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ ด้วยการคิดคะแนนกลุ่มจากคะแนนพัฒนาการแทนการใช้คะแนนดิบของการทดลอง ความยืดหยุ่น แบบทีมสัมฤทธิ์คืนเปิดโอกาสให้ครูออกแบบเทคนิคการเรียนในกลุ่มย่อย (กลุ่มบ้านของเรา) ที่ช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ครูสามารถเลือกวิธีการทดลองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้ตามความเหมาะสม

3. แบบทีมแข่งขัน (Teams – Games – Tournament)

แบบทีมแข่งขัน เป็นรูปแบบการเรียนที่พัฒนาโดย สลาวิน และคณะเช่นกัน หลักการและรูปแบบเกือบทั้งหมดเหมือนกับแบบทีมสัมฤทธิ์ ส่วนที่แตกต่างคือการตรวจสอบการเรียนรู้เป็นรายบุคคล โดยแทนที่จะใช้การทดสอบย่อย ก็เปลี่ยนมาใช้ในการแข่งขันตอบปัญหาวิชาการระหว่างกลุ่ม แบบทีมแข่งขันได้นำข้อดีของการแข่งขันมาผสมผสานกับการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงช่วยเพิ่มบรรยากาศการเรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน และตื่นเต้นกับบทเรียนยิ่งขึ้น ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบทีมแข่งขัน ดำเนินการดังนี้

3.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (Home group)

3.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระ และศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

3.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายกันเป็นตัวแทนกลุ่มไปแข่งขันกับกลุ่มอื่น โดยจัดกลุ่มแข่งขันตามความสามารถ คือ คนเก่งในกลุ่มบ้านของเราแต่ละกลุ่มไปรวมกัน คนอ่อนไปรวมกับคนอ่อนของกลุ่มอื่น กลุ่มใหม่ที่รวมกันนี้เรียกว่ากลุ่มแข่งขันกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน

3.4 สมาชิกกลุ่มแข่งขันกัน เริ่มแข่งขันกันดังนี้

3.4.1 แข่งขันกันตอบคำถาม 10 คำถาม

3.4.2 สมาชิกคนแรกจับคำถามขึ้นมา 1 คำถาม และอ่านคำถามให้กลุ่มฟัง

3.4.3 ให้สมาชิกที่อยู่ซ้ายมือของผู้อ่านคำถามคนแรกตอบคำถามก่อน ต่อไปจึงให้คนถัดไปตอบจนครบ

3.4.4 ผู้อ่านคำถามเปิดคำตอบแล้วอ่านเฉลยคำตอบที่ถูกต้องให้กลุ่มฟัง ให้คะแนนคำตอบดังนี้ ผู้ตอบถูกเป็นคนแรกได้ 2 คะแนน ผู้ตอบถูกเป็นคนต่อไปได้ 1 คะแนน และผู้ตอบผิดได้ 0 คะแนน

3.4.5 ต่อไปสมาชิกกลุ่มที่สองจับคำถามที่ 2 และเริ่มเล่นตามขั้นตอน 3.4.2 – 3.4.3 ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งคำถามหมด

3.4.6 ทุกคนรวมคะแนนของตนเอง ตามระดับดังนี้ ผู้ได้คะแนนสูงอันดับ 1 ได้โบนัส 10 คะแนน ผู้ได้คะแนนสูงอันดับ 2 ได้โบนัส 8 คะแนน ผู้ได้คะแนนสูงอันดับ 3 ได้โบนัส 5 คะแนน และผู้ได้คะแนนสูงอันดับ 4 ได้โบนัส 4 คะแนน

3.4.7 เมื่อแข่งขันเสร็จแล้ว สมาชิกกลุ่มกลับไปกลุ่มบ้านของเราแล้วนำคะแนนที่แต่ละคนได้รวมเป็นคะแนนกลุ่ม

3.4.8 ครูจะต้องเตรียม คำถาม คำเฉลย ใบบันทึกคะแนน ไว้ให้พร้อมและเป็น ผู้ให้สัญญาณเริ่มต้นและสิ้นสุดการแข่งขัน ในแต่ละรอบการแข่งขัน

4. แบบเรียนร่วมมือ (Learning together)

แบบเรียนร่วมมือ เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกรูปแบบหนึ่ง ที่พัฒนาโดย จอห์นสัน และ จอห์นสัน แห่งมหาวิทยาลัยมินนิโซตา (Minnesota) มีองค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ประการ คือ การพึ่งพาอาศัยกัน การติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรง การตรวจสอบรายบุคคล ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกระบวนการกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจะคล้ายคลึงกับ STAD มาก ส่วนที่แตกต่าง คือ เมื่อจบบทเรียนจะมีการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม โดยสมาชิกร่วมกันอภิปรายวิธีการทำงาน ปัญหา และอุปสรรค วิธีการปรับปรุงการทำงานของกลุ่ม อภิปรายพฤติกรรมที่ดีสมาชิกและพฤติกรรมที่ต้องแก้ไข ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเรียนร่วมมือ ดำเนินการดังนี้

4.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

4.2 กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คน ศึกษาเนื้อหาร่วมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น สมาชิกคนที่ 1 , หน้า อ่านคำสั่ง สมาชิกคนที่ 2 , หน้า หาคำตอบ สมาชิกคนที่ 3 , หน้า หาคำตอบ และสมาชิกคนที่ 4 , หน้า ตรวจสอบคำตอบ

4.3 กลุ่มสรุปคำตอบร่วมกัน และส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม

4.4 ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนนั้นเท่ากันทุกคน

5. แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า (Group investigation)

รูปแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีส่วนคล้ายแบบสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญและแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม คือ ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบงานกลุ่มกันคนละส่วนงานของทุกคนรวมกันเกิดเป็นผลงานของกลุ่ม นักเรียนทุกคนจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อกลุ่มอย่างชัดเจน การเรียนลักษณะนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนแบบรายบุคคลเช่นกัน แต่ก็มีข้อเสียในเรื่องการแบ่งส่วนกันไปศึกษา คือนักเรียนจะรู้เฉพาะเนื้อหาที่ตนเองรับผิดชอบ วิธีแก้ไขรูปแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า คือ จัดสถานการณ์ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กัน

การเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า เป็นรูปแบบที่มีฐานคิดจากแนวทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ มีทัศนะต่อความร่วมมือว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เป็นประสบการณ์ที่จำเป็น สำหรับนักเรียนทุกคน ก่อนที่จะเผชิญกับการแก้ปัญหาซับซ้อนนานาประการของการดำรงชีวิตใน สังคมห้องเรียนเป็นเสมือนองค์กรความร่วมมือ ที่นักเรียนและครูจะเรียนรู้ประสบการณ์ ความสามารถและความต้องการร่วมกัน ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า คือ ชารัน (Sharan, 1980, pp.241-271)

การเรียนรู้แบบี้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้บูรณาการกับการศึกษาที่มีลักษณะเป็น โครงการหรือโครงการงาน ที่ต้องการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ข่าวสารเพื่อแก้ปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อน ไม่เหมาะสมกับการเรียนที่แสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า ดำเนินการดังนี้

5.1 กำหนดหัวข้อและจัดกลุ่มผู้เรียน ครูเสนอประเด็นปัญหากว้างๆ แก่ผู้เรียนทั้ง ห้องแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อยที่ต้องการศึกษา นักเรียน เลือกหัวข้อที่ตนสนใจ ผู้ที่สนใจหัวข้อเดียวกันจะอยู่กลุ่มเดียวกัน กลุ่มละ 4 คน โดยครูตรวจสอบ ด้วยว่า สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน (เก่ง – กลาง – อ่อน)

5.2 กลุ่มย่อยศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน โดย

5.2.1 แบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อยๆ แล้วแบ่งกันไปศึกษาหาข้อมูลหรือคำตอบ

5.2.2 ในการเลือกเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน

สมาชิกแต่ละคนไปศึกษาหาข้อมูลคำตอบมาให้กลุ่ม กลุ่มอภิปรายร่วมกันและสรุปผล การศึกษา ขั้นนี้ใช้ระยะเวลาานอาจจะใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น เรียนรายบุคคล หรือใช้ วิธีจับคู่กันเรียน สมาชิกกลุ่มดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ ประเมินผล สรุปข้อค้นพบสมาชิกใน กลุ่มนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันวิพากษ์ วิจารณ์ สังเคราะห์ เป็นผลงานกลุ่ม

5.3 กลุ่มเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

การประเมินผล สิ่งที่จะประเมินคือการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน ค่าประเมินจิตพิสัย เช่น แรงจูงใจในการเรียนและการมีส่วนร่วม ผู้ประเมินคือครูและนักเรียนครู อาจใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกต การประเมินจากชิ้นงาน

การเรียนรู้แบบนี้ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการทำงานเป็นทีม และมีการวางแผนการเรียนรู้ ร่วมกัน ซึ่งครูอาจจะต้องฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมให้กับนักเรียนก่อนที่จะเริ่มเรียนแบบกลุ่ม สืบสวนค้นคว้า

6. กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบคอมเพล็กซ์ (Complex instrucion)

รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นโดย เอลิซาเบธ โคเฮนและคณะ (Elizabeth cohen) เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกับรูปแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า เพียงแต่เน้นการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มมากกว่าการทำเป็นรายบุคคล นอกจากนั้นงานที่ให้อยู่มีลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะหลายประเภท และเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการจัดงานให้เหมาะสมกับความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสามารถเฉพาะทางของผู้เรียนที่อ่อน โคอเฮน เชื่อว่า หากผู้เรียนได้รับรู้ว่าคุณมีความถนัดในด้านใด จะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ ด้วยรูปแบบนี้จะไม่มีการใช้กลไกของการให้รางวัล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ได้ออกแบบให้งานที่แต่ละบุคคลสามารถสนองตอบความสนใจของผู้เรียน และสามารถจูงใจผู้เรียนแต่ละคนอยู่แล้ว

7. แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-op)

รูปแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่คล้ายกับแบบสืบสวนค้นคว้าที่นักเรียนจะต้องมีทักษะการทำงานกลุ่มอย่างดี วิธีนี้เหมาะสมกับบทเรียนที่มีความซับซ้อนที่นักเรียนจะต้องดึงศักยภาพหลายประการมาใช้ มีการค้นคว้าข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง การสลับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่กันในกลุ่ม แต่ในระยะเริ่มต้นครูจะมีบทบาทสำคัญ ในการกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจตนเองเปิดเผยตนเองว่าต้องการเรียนรู้อะไร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียน วิธีการดังกล่าวสามารถช่วยผู้เรียนที่ไม่มีความกระตือรือร้นบางคนได้ สลาวิน (Slavin, 1995, p.119) ผู้ที่เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม ดำเนินการดังนี้

7.1 อภิปรายร่วมกันทั้งชั้น การอภิปรายจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อะไรเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการรู้ ต้องการมีประสบการณ์ ต้องการเรียนครอบคลุมแค่ไหน ครูอาจกำหนดหนังสือให้อ่าน บรรยายหรือให้ทำกิจกรรมบางอย่าง เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนหรือความต้องการที่จะศึกษาให้รอบรู้

7.2 แบ่งกลุ่มย่อย แบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 4 – 5 คน เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน ถ้านักเรียนยังขาดทักษะการทำงานเป็นทีม ควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มก่อนอาจใช้กิจกรรมสร้างทีมงาน หรือจัดให้เรียนตามรูปแบบทีมสัมฤทธิ์ (STAD) เป็นเวลา 2 – 3 สัปดาห์ ก่อนเริ่มต้นใช้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม

7.3 เลือกหัวข้อ / เรื่องที่จะศึกษา สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันว่าจะศึกษาอะไร โดยเรื่องที่จะศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการของชั้นเรียน ที่กำหนดร่วมกันในขั้นตอนแรกเป็นการกำหนดเป้าหมายกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของชั้นเรียน

ครูชี้ประเด็นให้ผู้เรียนตรวจสอบหัวข้อที่กลุ่มเลือกกับเป้าหมายของชั้นเรียน ถ้ามีการเลือกเรื่องที่จะศึกษาซ้ำกัน ครูควรสนับสนุนให้มีการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่ม และการประนีประนอม

7.4 การกำหนดหัวข้อย่อย สมาชิกกลุ่มร่วมกันกำหนดหัวข้อย่อยๆ ที่สัมพันธ์กับหัวข้อที่กลุ่มกำหนด สมาชิกเลือกหัวข้อย่อยที่ตนสนใจศึกษา ถือเป็นความรับผิดชอบรายบุคคล

ศึกษาค้นคว้า นักเรียนทำงานเป็นรายบุคคล แต่ละคนต้องรับผิดชอบต่องานเพื่อให้การทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ จะใช้วิธีการแสวงหาความรู้อย่างไรขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเนื้อหา เช่น อาจจะต้องไปสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไปค้นคว้าในห้องสมุด หรือทำการทดลอง เป็นต้น

7.5 การนำเสนอผลงานภายในกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนนำเสนอผลงานที่ตนรับผิดชอบอย่างเป็นทางการต่อกลุ่มการนำเสนอ ควรใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น การวางแผนในการนำเสนอจะให้นำเสนอคนละกี่นาที มีการแบ่งหน้าที่ เช่น ผู้จัดบันทึก ผู้ควบคุมเวลา เป็นต้น สมาชิกกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะกับงานของสมาชิก

7.6 เตรียมนำเสนอรายงานของทีม สมาชิกในแต่ละทีมประมวลสาระของหัวข้อย่อยๆ ที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบเป็นผลงานรวมของทีม เตรียมรูปแบบในการนำเสนอต่อเพื่อนในชั้น

7.7 ทีมเสนอรายงาน แต่ละทีมนำเสนอรายงานการศึกษากับเพื่อนร่วมชั้นทีมแสดงบทบาทเป็นผู้นำอภิปราย เปิดโอกาสให้สมาชิกในชั้นเรียนแสดงความคิดเห็นซักถามวิพากษ์วิจารณ์งานของกลุ่มในประเด็นต่างๆ

นักเรียนทั้งชั้นประเมินการนำเสนอรายงานของแต่ละกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ประเมินการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของสมาชิกเป็นรายบุคคล ครูประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลจากการสังเกตการนำเสนอผลงานในกลุ่มย่อย หรือผลงานที่กำหนดให้นักเรียนทำรายงานในหัวข้อที่ตนรับผิดชอบ

ครูอภิปรายนักเรียนกลุ่มใหญ่ ประเมินผลการทำงานที่ผ่านมา ทั้งส่วนที่เป็นข้อดีและส่วนที่ต้องปรับปรุง รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม ประสิทธิภาพจะเกิดเมื่อนักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม และศักยภาพในการศึกษาแบบรายบุคคล และครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน เพราะไม่เช่นนั้นนักเรียนแต่ละคนจะมีความรู้ลึกซึ้ง เฉพาะสิ่งที่ตนค้นคว้า ไม่สามารถรอบรู้ครอบคลุมตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในตอนแรก

8. ทีมเร่งสร้าง (Team accelerated instruction)

ทีมเร่งสร้าง เป็นวิธีการสอนที่พัฒนาโดยอาจารย์มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ (Johns Hopkins) สหรัฐอเมริกาเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในโรงเรียน เนื่องจากธรรมชาติ

วิชามีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน นักเรียนจะเรียนคณิตศาสตร์ในระดับสูงขึ้นไปได้ดี จะต้องมึทักษะคณิตศาสตร์ในระดับก่อนหน้านั้น โดยทั่วไปในห้องเรียนหนึ่งๆ จะประกอบด้วยนักเรียนที่มีความรู้ทักษะและแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกัน การสอนแบบดั้งเดิมครูจะสอนเนื้อหาเหมือนกันทั้งชั้น ทำให้นักเรียนที่พื้นฐานไม่ดีไม่เข้าใจบทเรียนหรือเรียนตามเพื่อไม่ทันในขณะที่นักเรียนที่เรียนเก่งรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่มีแรงจูงใจในการเรียนจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยรวมต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบทีมเร่งสร้าง ดำเนินการดังนี้

8.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คนและเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มบ้านของเรา (Home group)

8.2 ทดสอบก่อนเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเลือกเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน

8.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

8.4 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา จับคู่กันทำแบบฝึกหัด

8.4.1 ถ้าใครทำแบบฝึกหัดได้ 75 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไปให้ไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้ายได้

8.4.2 ถ้ายังทำแบบฝึกหัดได้ไม่ถึง 75 เปอร์เซ็นต์ ให้ทำแบบฝึกหัดซ่อมจะกระทั่งทำได้แล้วจึงไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้าย

8.5 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราแต่ละคน นำคะแนนทดสอบรวบยอดมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล

9. การอ่านและการเขียนเรียงความเชิงบูรณาการแบบร่วมมือ (Cooperative integrated reading and composition)

เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ใช้ในการสอนอ่านและเขียน โดยเฉพาะรูปแบบนี้ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการอ่านแบบเรียน การสอนการอ่านเพื่อการเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบการอ่านและการเขียนเรียงความเชิงบูรณาการแบบร่วมมือ ดำเนินการดังนี้

9.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถในการอ่าน นักเรียนในแต่ละกลุ่มจับคู่ 2 คน หรือ 3 คน ทำกิจกรรมอ่านแบบเรียนร่วมกัน

9.2 ครูจัดทีมใหม่โดยให้แต่ละทีมมีนักเรียนต่างระดับความสามารถอย่างน้อย 2 ระดับ ทีมทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น เขียนรายงาน แต่งความ ทำแบบฝึกหัดแบบทดสอบต่างๆ และมีการให้คะแนนผลงานของแต่ละทีม ทีมใดได้คะแนน 90 เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไปได้รับประกาศนียบัตรเป็น “ซูเปอร์ทีม” หากได้รับคะแนนตั้งแต่ 80 – 89 เปอร์เซ็นต์ ก็จะได้รับรางวัลรองลงมา

9.3 ครูพบกลุ่มการอ่านประมาณวันละ 20 นาที แจ้งวัตถุประสงค์การอ่านแนะนำ คำศัพท์ใหม่ๆ ทบทวนศัพท์เก่าต่อจากนั้นครูจะกำหนด และแนะนำเรื่องที่ยื่นแล้วให้ผู้เรียนทำ กิจกรรมต่างๆ ตามที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ เช่น อ่านเรื่องในใจแล้วจับคู่อ่านออกเสียงให้เพื่อนฟัง และ ช่วยกันแก้จุดบกพร่องหรือครูอาจจะให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม วิเคราะห์ตัวละครวิเคราะห์ ปัญหาหรือทำนายว่าเรื่องจะเป็นอย่างไร เป็นต้น

9.4 หลังจากกิจกรรมการอ่าน ครูนำการอภิปรายเรื่องที่ย่านโดยจะเน้นการฝึกทักษะ ต่างๆ ในการอ่าน เช่น การจับประเด็นปัญหา การทำนาย เป็นต้น

9.5 นักเรียนรับการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจ นักเรียนรับคะแนนทั้งรายบุคคล และทีม

9.6 นักเรียนจะได้รับการสอน และฝึกทักษะการอ่านสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เช่น ทักษะ การจับใจความสำคัญ ทักษะการอ้างอิง ทักษะการใช้เหตุผล เป็นต้น

9.7 นักเรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้เขียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อการ เขียนได้ตามความสนใจนักเรียนจะช่วยกันวางแผนเขียนเรื่องและช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง และในที่สุดตีพิมพ์ผลงานออกมา

9.8 นักเรียนจะได้รับการบ้านให้เลือกอ่านหนังสือที่น่าสนใจ และเขียนรายงานเรื่อง ที่อ่านเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้ปกครองช่วยตรวจสอบพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนที่บ้านโดย แบบฟอร์มให้

สรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบซึ่งแต่ละ รูปแบบเน้นความสำเร็จของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิก เก่ง ปานกลางและ อ่อนการเรียนรู้แบบร่วมมือให้ประโยชน์หลายประการ ได้แก่การทำงานส่วนรวมสามารถทำงาน เป็นกลุ่มได้ การเรียนแบบกลุ่มขนาดเล็กมีพฤติกรรมร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด พูด แสดงออก และลงมือทำ การฟังพาดูอาศัยกันและส่งเสริมทักษะทางอารมณ์และสังคมภาระหน้าที่และความ รับผิดชอบของส่วนบุคคล จะเห็นว่ารูปแบบของกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้โดยร่วมมือกัน ทำงานในกลุ่ม ไม่ว่าจะป็นรูปแบบใด นักเรียนจะได้ใช้ความคิดและความต้องมีการปฏิบัติด้วย แล้ว จึงแสดงความคิดของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนต่างกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับหลัก ของ W.H.E.R.E.T.O. คือ เป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์การ เรียนรู้ การดึงความสนใจ การกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน การเปิดโอกาสให้ตรวจทาน การให้ ประเมินและประยุกต์ใช้ การตอบสนองความสนใจ และการบริหารจัดการ ดังนั้นการเรียนรู้แบบ ร่วมมือจึงทำให้นักเรียนพัฒนากระบวนการคิด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะทางสังคม รวมทั้งการ จัดการ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงได้ปรับใช้การเรียนรู้แบบ

ร่วมมือในส่วนที่เหมาะสมกับผู้เรียนของโรงเรียนอนุบาลโพธิ์ทองในการเรียนสาระการเรียนรู้
ท้องถิ่นเรื่อง Amazing Angthong

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning achievement) เป็นผลที่เกิดจากปัจจัยต่างๆในการจัดการศึกษา หมายถึง ความรู้ ทักษะหรือคุณลักษณะ ของบุคคล อันเกิดจากการเรียนรู้ที่ได้เรียนมาแล้ว หรือจากการฝึกอบรม จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือประสบการณ์ โดยสามารถตรวจสอบความรู้ได้จากคะแนนสอบที่กำหนดหรือคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติ กู๊ด (Good, 1973, p.7) ; (ไพศาล หวังพานิช, 2532, หน้า 89) ; (อรอนันต์ ปุณณะเวส, 2550, หน้า 44) ; (อริสา แสงไข, 2556, หน้า 19)

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการวัดการเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์การเรียนรู้ ในเนื้อหาสาระที่เรียนมาแล้วว่าเกิดการเรียนรู้เท่าใด มีความสามารถชนิดใด โดยสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในลักษณะต่างๆ และการวัดผลตามสภาพจริง เพื่อบอกถึงคุณภาพการศึกษา

7.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บุญเพ็ญ สุวรรณสร (2548, หน้า 42) กล่าวว่า การที่นักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าแห่งใดก็ตามในช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้น พฤติกรรมหรือคุณลักษณะต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ เช่น มีสติปัญญาฉลาดขึ้น เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน รู้จักการคิดแก้ปัญหา ปรับตัวเข้าสังคมได้อย่างมีความสุข มีจริยธรรมจรรยาบรรณที่ดีขึ้นกว่าเก่า เป็นต้น ความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนในด้านต่างๆ ดังกล่าวอันเกิดจากการจัดการเรียนรู้เรียกได้ว่าเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วงเดือน เบ็ดทอง (2550, หน้า 53) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สังเกตพฤติกรรม ที่ตอบสนองนั้น มีลักษณะอย่างไรและเป็นการตรวจสอบว่านักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้เพียงใด การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดนักเรียนว่ามีคุณลักษณะอย่างไร แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายแบบแต่ละแบบมีชื่อเรียกต่างกัน

อริสา แสงไข (2556, หน้า 20) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การนำเครื่องมือชนิดต่างๆ ไปใช้วัดนักเรียน เพื่อศึกษาหรือตรวจสอบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ว่า นักเรียนมีคุณลักษณะและคุณภาพดีเพียงใด

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง กระบวนการวัดผลการศึกษาแล้วเรียนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใดหลังจากเรียนในเรื่องนั้นๆ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530, หน้า 29-30) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ว่า เป็นการตรวจสอบความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่า เรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใด มากน้อยเท่าใด เช่น พฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่ามากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือการวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นการวัด 2 องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาที่เรียนคือ

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้เห็นผลงานปรากฏออกมาโดยทำการสังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา งานช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้การวัดโดย “ข้อสอบภาคปฏิบัติ สังเกตการปฏิบัติงาน” ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีการปฏิบัติ และผลงานที่เกิด

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ อันเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย โดยสามารถวัดได้ 2 แบบ คือการวัดด้านการปฏิบัติและการวัดด้านเนื้อหาความรู้

7.3 วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ทิวต์ถ์ มณีโชติ (2549, หน้า 49) ได้มีการอธิบายถึงวิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. ระบุจุดประสงค์และขอบเขตของการวัด ว่าวัดอะไร วัดใคร
2. นิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้
3. กำหนดวิธีการวัดและเครื่องมือวัด
4. จัดหาหรือสร้างเครื่องมือวัดหรือแบบทดสอบ กรณีสร้างเครื่องมือใหม่ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สร้างข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้า ที่จะกระตุ้นให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาเพื่อทำการวัด โดยข้อคำถามเงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้าดังกล่าวต้องตรงและครอบคลุมคุณลักษณะที่นิยามไว้

- 4.2 พิจารณาข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้า โดยอาจให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและทางด้านวัดผลช่วยพิจารณา

- 4.3 ทดลองใช้เครื่องมือ กับกลุ่มที่เทียบเคียงกับกลุ่มที่ต้องการวัด
- 4.4 หาคุณภาพของเครื่องมือ มีคุณภาพรายชื่อและคุณภาพ เครื่องมือทั้งฉบับ
- 4.5 จัดทำคู่มือวัดและการแปลความหมาย
- 4.6 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์
5. ดำเนินการวัดตามวิธีการที่กำหนด
6. ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการวัด
7. แปลความหมายผลการวัดและนำผลการวัดไปใช้

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นจะต้องอาศัยเครื่องมือที่มีกระบวนการเป็นลำดับขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การระบุวัตถุประสงค์ นิยามคุณลักษณะ กำหนดวิธีการวัด จัดหาเครื่องมือวัด ดำเนินการตามวิธีการ ตรวจสอบและวิเคราะห์ และมีการแปลผลแล้วจึงนำไปใช้ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้มีหลายรูปแบบแต่ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัด และมีความเที่ยงตรงที่น่าเชื่อถือ

8. ความสามารถสืบค้นข้อมูล

8.1 ความหมายของการสืบค้นข้อมูล

“ข้อมูล” และ “สารสนเทศ” เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะเป็นตัวแทนและมีักใช้แทนกัน ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

การสืบค้นข้อมูลหมายถึง กระบวนการค้นหาหรือการกระทำเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือเอกสารที่ต้องการโดยใช้เครื่องมือสืบค้นและวิธีค้นหาทำให้ผู้สืบค้นถึงแหล่งข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ทันต่อการใช้งานและตรงตามความต้องการ (พินิตา สมประจบ, 2557, หน้า 2) ; (ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, 2549, หน้า 107) ; (สุวิมล ต้นมี, 2552, หน้า 10)

สรุปได้ว่า การสืบค้นข้อมูล หมายถึง การหาข้อมูลหรือความรู้เพิ่มเติมเพื่อหาคำตอบ จากปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อได้รับความรู้ในเรื่องนั้นๆ

8.2 ความสำคัญของการสืบค้นข้อมูล

1. ช่วยฝึกให้ค้นคว้าหาความรู้ใหม่และรู้จักค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็วและสามารถกำหนดลักษณะของข้อมูลที่ต้องการได้
2. ช่วยส่งเสริมให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กว้างขวางมาลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น
3. ช่วยให้รู้จักวิธีการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ อีกมากมายทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์สื่อ วัสดุทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. ช่วยให้สามารถค้นหาข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างตลอดเวลาและยังช่วยเพิ่มทักษะในการเขียนงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเขียนเป็นทักษะพื้นฐานในการทำผลงานต่างๆ

5. ช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความรู้ความคิดอย่างเป็นลำดับและมีระบบอีกด้วย

8.3 องค์ประกอบการสืบค้นข้อมูล

องค์ประกอบในการสืบค้นพื้นฐานประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกันคือ

1. ทรัพยากรสารสนเทศ ระบบค้นคืนสารสนเทศจะต้องรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศสำหรับผู้ใช้โดยคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศและทำเครื่องมือช่วยค้น

2. ผู้ใช้

2.1 ผู้ใช้ทราบบางส่วนของสารสนเทศเช่น ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อเรื่องแล้ว

2.2 ต้องการสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. การจับคู่

การจับคู่เป็นการเปรียบเทียบคำค้นที่แทนความถูกต้องของผู้ใช้กับดัชนีในเครื่องมือช่วยค้น หากศัพท์ทั้ง 2 กลุ่มนี้ตรงกันทรัพยากรสารสนเทศเหล่านี้จะถูกรวบรวมเป็นสารสนเทศที่ค้นคืนได้หรือผลลัพธ์จากการค้นคืน ซึ่งผู้ใช้ต้องพิจารณาอีกครั้งว่าตรงกับความต้องการหรือไม่ การจับคู่เป็นหน้าที่ของระบบค้นคืนสารสนเทศในขณะที่การป้อนคำค้นเข้าสู่ระบบค้นคืนสารสนเทศเป็นหน้าที่ของผู้ใช้การป้อนคำค้นเข้าสู่ระบบนั้น ผู้ใช้ต้องเลือกใช้คำสั่งเพื่อการค้นคืนของระบบค้นคืน ในแต่ละระบบมีลักษณะแตกต่างกันไป องค์ประกอบของการสืบค้นสารสนเทศประกอบด้วยผู้ใช้สารสนเทศและ ผู้จัดระบบสารสนเทศ ได้แก่

3.1 ผู้ใช้สารสนเทศ

3.1.1 ความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้

3.1.2 การแปลหรือการอธิบายความ

3.1.3 การสร้างกลวิธีการค้น

3.1.4 การสร้างข้อความ

3.1.5 การประมวลผลของคอมพิวเตอร์

3.2 ผู้จัดระบบสารสนเทศ

3.2.1 การสร้างฐานข้อมูล

3.2.2 การกำหนดขอบเขตของเรื่อง

3.2.3 ออกแบบระเบียบ

3.2.4 เลือกวิธีการที่จะจัดเก็บ

3.2.5 สร้างเนื้อหา

3.2.6 ปรับปรุงฐานข้อมูล

3.2.7 ควบคุมคุณภาพ

4.. องค์ประกอบของการสืบค้นระบบออนไลน์

4.1 ฐานข้อมูล

4.2 ระบบคอมพิวเตอร์

4.3 ระบบโทรคมนาคม

4.4 ผู้ใช้

4.5 ส่วนต่อประสานกับผู้ใช้

ดังนั้นแล้วองค์ประกอบที่สำคัญในการสืบค้นข้อมูลต้องประกอบไปทั้งผู้ใช้ข้อมูลและระบบฐานข้อมูล

8.4 การประเมินการสืบค้นข้อมูล

พินดา สมประกอบ (2555, หน้า 6-9) กล่าวว่าผลการพิจารณาผลการสืบค้นข้อมูลต้องทำการประเมินได้รับสารนิเทศตรงกับความต้องการหรือไม่ มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ ได้ทำการสืบค้นใหม่หากสารนิเทศที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการโดยใช้หลักการประเมิน

1. เนื้อหาที่ตรงกับความต้องการ โดยดูว่าเนื้อหาที่ได้รับมีความสอดคล้องตรงตามหัวข้อที่ต้องการ สมบูรณ์ และเพียงพอที่จะนำมาใช้ได้ โดยใช้เกณฑ์พิจารณา

1.1 หนังสือ พิจารณาจากสารบัญ เนื้อหา ชื่อเรื่อง คำนำและบทนำตลอดจนบทสรุปของเนื้อหาอย่างคร่าวๆ หากต้องการข้อมูลเฉพาะ เช่นตาราง ภาพประกอบเป็นต้น อาจพิจารณาจากสารบัญตารางหรือสารบัญภาพ

1.2 วารสาร พิจารณาปกวารสารเป็นลำดับแรก เพื่อดูว่าเป็นวารสารชื่อที่ต้องการหรือไม่ หน้าสารบัญวารสารจะให้ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนบทความและหมายเลขหน้าว่าตรงกับรายละเอียดทางบรรณานุกรมที่ต้องการหรือไม่และอ่านเนื้อหาบทความคร่าวๆ

1.3 สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต อาจพิจารณาได้จากชื่อเรื่องและอ่านเนื้อหาคร่าวๆว่าตรงกับเนื้อหาที่ต้องการหรือไม่โดยพิจารณาจากการนำเสนอสารนิเทศตรงกับความต้องการ สารนิเทศในเรื่องที่ค้นสามารถตรวจสอบได้หรือไม่ พิจารณาความสอดคล้องของสารนิเทศทั้งสองแหล่งว่าเหมือนหรือต่างกันหากเป็นเนื้อหาจากสิ่งพิมพ์มานำเสนอ ควรระบุที่มาในรูปแบบบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ต้นฉบับ และมีการอนุญาตให้นำมาเผยแพร่ในเว็บไซต์โดยพิจารณาลิขสิทธิ์ที่ปรากฏอยู่ด้านล่างของหน้าเว็บไซต์และควรเปรียบเทียบเนื้อหากับเว็บไซต์อื่นๆที่ค้นคืนได้

2. ความน่าเชื่อถือ เป็นการตรวจสอบเนื้อหาของสารนิเทศที่ได้ว่ามีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่โดยพิจารณา

2.1 หนังสือ ให้พิจารณา 1) สารนิเทศที่ได้มีลักษณะเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริง เป็นกลาง และมีการสรุปอย่างเป็นเหตุเป็นผล 2) มีการอ้างอิงและบรรณานุกรม โดยมีการอ้างอิงที่ชัดเจนอาจอยู่ในแบบแทรกปนเนื้อหาเชิงอรรถ เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม 3) การเขียนและการสะกดคำถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ใช้ภาษาราชการและได้รับการปรับปรุงแก้ไข

2.2 วารสาร บทความมี 2 แบบคือ บทความที่ผ่านการประเมินจากคณะกรรมการ และไม่มีการประเมินวารสารที่ผ่านการประเมินแสดงว่าบทความนั้นๆมีความน่าเชื่อถือซึ่งจะมีการแจ้งชื่อคณะกรรมการประเมินไว้ที่หน้าใดหน้าหนึ่ง

2.3 สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต ควรระบุชื่อผู้ทำโดยพิจารณาผู้ที่มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับในหัวข้อเรื่องนั้นๆหรือไม่เช่นดูรายละเอียดผู้รับผิดชอบเว็บไซต์พิจารณาที่อยู่ของหรือผู้รับผิดชอบในการสร้างเว็บไซต์โดยดูจากโดเมนเนมหรือURL เว็บไซต์ของสถาบันการศึกษา. ac.edu หน่วยงานไม่หวังผลกำไร.or.org หรือหน่วยงานราชการ.go,.gov จะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าประเภทอื่นและพิจารณาว่าหน่วยงานนี้มีอยู่จริงหรือไม่โดยพิจารณาจากชื่อของ URL ที่อยู่ต่อจาก <http://www>.

3. ผู้เขียน การประเมินผู้เขียนให้พิจารณาว่าผู้เขียนมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ตรงหรือสอดคล้องกับเรื่องที่เขียนหรือไม่ตลอดจนผลงานทางวิชาการอื่นๆ

3.1 หนังสือตรวจสอบประวัติและผลงานทางวิชาการของผู้เขียนได้จากหน้าปกในหน้าแนะนำผู้แต่งด้านในของปก

3.2 วารสาร ตรวจสอบหน้าแรกของบทความ

3.3 สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต ให้พิจารณาจากการแจ้งชื่อผู้จัดทำซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือหน่วยงาน ที่อยู่เบอร์ เบอร์โทรศัพท์ โทรสาร อีเมล หรือการสื่อสารอื่น

4. ความทันสมัย ความทันสมัยของสารนิเทศให้ดูปีที่เผยแพร่เพื่อพิจารณาว่าสารสนเทศมีความทันสมัยเพียงใดหากเลือกเนื้อหาเดียวกันให้เลือกปีที่พิมพ์ใหม่ที่สุด หากเลือกเนื้อหา ย้อนหลัง เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ไม่จำเป็นต้องพิจารณาความทันสมัยของเนื้อหา

4.1 หนังสือ ตรวจสอบปีพิมพ์ได้จากหน้าปกหรือหน้าปกในหากไม่ปรากฏปีพิมพ์ให้ดูจากปีลิขสิทธิ์โดยดูที่ด้านหลังหน้าปกใน

4.2 วารสาร ให้ตรวจสอบปีที่ ฉบับที่ หรือเดือนปีที่จัดพิมพ์

4.3 สารนอเทศบนอินเทอร์เน็ต ให้ตรวจสอบวัน เดือน ปีที่จัดทำ เอกสาร วันเดือนปีที่เอกสารถูกเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตหรือวันเดือนปีที่มีการปรับปรุงเว็บไซต์ล่าสุด

เว็บไซต์แสดงวันที่ปรับปรุงข้อมูลครั้งล่าสุดเป็นสิ่งที่แสดงความทันสมัยของเว็บไซต์ว่ามีความเป็นปัจจุบันมากที่สุดหากมีข้อเท็จจริงหรือสถิติจากแหล่งข้อมูลอื่น ให้พิจารณาวันเดือนปีของข้อมูลที่อ้างว่ามีความทันสมัยเพียงใด

สราวุธ สุธีรวงศ์ (2554, หน้า 65) ได้ศึกษาความสามารถในการสืบค้นข้อมูลของนักเรียนที่เรียนอีเลิร์นนิ่งแบบสืบเสาะหาความรู้วิชาวิทยาศาสตร์พบว่าความสามารถในการสืบค้นข้อมูลของนักเรียนมีคะแนนมากที่สุด โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสืบค้นข้อมูล โดยกำหนดองค์ประกอบการประเมินและคำอธิบายระดับคุณภาพทั้งนี้เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 เนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็น

องค์ประกอบที่ 2 ความถูกต้องของเนื้อหา

องค์ประกอบที่ 3 ภาษาถูกต้องเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 4 ค้นคว้าจากแหล่งความรู้หลากหลาย

องค์ประกอบที่ 5 รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ

หนังสือเตรียมพร้อมหลักสูตรแกนกลาง (2551, หน้า 51-52) อธิบายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ประเมินผลของการสืบค้นข้อมูล (Search) โดยมีรายละเอียดต่างไว้ ดังนี้

เกณฑ์การประเมิน แยกตามองค์ประกอบ 6 ด้าน

1. เนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็น

4 หมายถึง มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็นที่กำหนดทั้งหมด

3 หมายถึง มีเนื้อหาสาระค่อนข้างครบถ้วนตรงตามประเด็นที่กำหนดทั้งหมด

2 หมายถึง มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนตรงตามประเด็นแต่ภาพรวมของสาระ

ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์พอใช้

1 หมายถึง มีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนภาพรวมของสาระทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ต้อง

ปรับปรุง

2. ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ

4 หมายถึง เนื้อหาสาระทั้งหมดความถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชา

3 หมายถึง เนื้อหาสาระเกือบทั้งหมดความถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชา

2 หมายถึง เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชา แต่ต้องแก้ไข

บางส่วน

1 หมายถึง เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงและหลักวิชาต้องแก้ไข

เป็นส่วนใหญ่

3. ภาษาถูกต้องเหมาะสม

- 4 หมายถึง สะกดการันต์ถูกต้อง ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมดีมาก ลำดับความได้ชัดเจนเข้าใจง่าย
- 3 หมายถึง สะกดการันต์ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมดีมาก ลำดับความได้พอใช้
- 2 หมายถึง สะกดการันต์มีผิดอยู่บ้าง ถ้อยคำสำนวนเหมาะสมพอใช้ ลำดับความพอเข้าใจ
- 1 หมายถึง สะกดการันต์ผิดมาก ถ้อยคำสำนวนไม่เหมาะสม ลำดับความได้ไม่ชัดเจน

4. ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

- 4 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายตั้งแต่ 4 แหล่งขึ้นไป
- 3 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ 3 แหล่ง
- 2 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ 2 แหล่ง
- 1 หมายถึง ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้เพียงแหล่งการเรียนรู้เดียว

5. รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ

- 4 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานแปลกใหม่ น่าสนใจดี ลำดับเรื่องราวได้ดีมาก
- 3 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานน่าสนใจ ลำดับเรื่องราวได้ดี
- 2 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานน่าสนใจพอใช้ ลำดับเรื่องราวได้พอใช้
- 1 หมายถึง รูปแบบการนำเสนองานไม่น่าสนใจ ลำดับเรื่องราวได้ไม่ดี

6. ประเมินปรับปรุงและแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อชิ้นงาน

- 4 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้ชัดเจน ปรับปรุงพัฒนางานได้เหมาะสม และแสดงความรู้สึกรู้สึกต่องานทั้งกระบวนการทำงานและผลงาน ได้อย่างชัดเจน
- 3 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้บางส่วน ปรับปรุงพัฒนางานได้บ้าง และแสดงความรู้สึกรู้สึกต่องานได้แต่ไม่ครบถ้วน
- 2 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานได้เล็กน้อย ปรับปรุงพัฒนางานด้วยตนเองไม่ได้ต้องได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น แสดงความรู้สึกรู้สึกต่องานได้ไม่ครบถ้วน
- 1 หมายถึง วิเคราะห์ข้อเด่น ข้อด้อยของงานไม่ได้ ไม่ปรับปรุงพัฒนางาน แสดงความรู้สึกรู้สึกต่องานได้เล็กน้อยหรือไม่แสดงความรู้สึกรู้สึกต่องาน

จากที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การประเมินการสืบค้นข้อมูลเป็นการพิจารณาผลการสืบค้นข้อมูลต้องทำการประเมินได้รับสารสนเทศตรงกับความต้องการ มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง

เหมาะสมโดยหลักเกณฑ์การประเมินผลการสืบค้นข้อมูลประกอบด้วย เนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามประเด็น ความถูกต้องของเนื้อหาสาระ ภาษาถูกต้องเหมาะสม ค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ และประเมินปรับปรุงและแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อชิ้นงาน ซึ่งหากผลการประเมินอยู่ในระดับที่ผ่านตามหลักเกณฑ์จะแสดงถึงความสามารถการสืบค้นข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

9. ความพึงพอใจ

9.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานหรือสิ่งที่สามารถลดความตึงเครียดของการทำงานเมื่อได้รับการตอบสนองตามข้อเรียกร้อง อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป เม้าส์ (Morse, 1958, p.27) ; แมคเซลแลนด์ (McCeltand, 1975, p.298) ; เซอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 1982, p.41) ; วรูม (Vroom, 1964, p.99) ; (ขงยุทธ สิมพา, 2542, หน้า 12)

สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ทำที่ความรู้สึกความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหลังจากที่ได้รับประสบการณ์สิ่งนั้นมาแล้วในเชิงบวก คือ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน หรือเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อเขาได้รับการตอบสนองตามความต้องการและในทางตรงข้ามถ้าไม่รับการตอบสนองความต้องการแล้วความไม่พอใจก็จะเกิดขึ้น

9.2 องค์ประกอบความพึงพอใจ

การเกิดความพึงพอใจจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ประกอบเข้าด้วยกัน ดังแนวคิดของ เซดส์คักค์ โฆวาสินซ์ (2525, หน้า 136) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบทางความรู้หรือความเข้าใจ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ตอบสนอง รับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมไปถึงความคิดเห็น ความเชื่อมั่นที่มีต่อสิ่งแวดล้อมปรีอปรากฏการณ์ต่างๆ
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก เป็นลักษณะทางอารมณ์ที่คล้อยตามความคิด ถ้าบุคคลมีความคิดที่ดีต่อสิ่งใดก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น จะแสดงออกมาในรูปของความรัก ความโกรธ ความชอบ ความไม่ชอบ ความเกลียดและความชิงชังต่อสิ่งต่างๆ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม คือ ความพร้อมที่จะกระทำอันเป็นผลเนื่องมาจากความคิด ความรู้สึก ซึ่งออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ เป็นการแสดงออกในทางปฏิบัติ ในทางพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นสามารถที่จะสังเกตได้

สรุปได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่า กิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัตินั้น ทำให้นักเรียนได้รับการตอบสนองความ

ต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้

9.3 เครื่องมือในการวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับระดับความรู้สึกของนักเรียนเพราะความพึงพอใจเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก การวัดจึงวัดจากบุคลิกภาพ แรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างที่การตีความและวิธีการ เพราะบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไปในเรื่องประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอวิธีการวัดไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ลิวิน สายยศ และอังคณา สายยศ (2536, หน้า 3 -4) ได้เสนอวิธีการวัดความพึงพอใจไว้ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นการวัดโดยคอยสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วนำข้อมูลไปอนุมานว่าบุคคลมีเจตคติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร
2. การรายงานตนเอง (Self – report) เป็นการวัดโดยการให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา จากการเล่านี้สามารถที่จะกำหนดค่าของคะแนนความพึงพอใจ
3. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามกลุ่มบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา แต่บางครั้งอาจไม่ได้ความจริงตามที่คาดหวังไว้ เพราะบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างอาจไม่ยอมเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง
4. เทคนิคจินตนาการ (Projective techniques) วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ เมื่อผู้สอบเห็นภาพแปลกๆ ก็จะเกิดจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมาย จากการตอบนั้นๆ ก็พอจะวัดเจตคติได้ว่าพอใจหรือไม่
5. วิธีการวัดทางสรีระ คือ ใช้เครื่องมือ เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การวัดทางสรีระนี้สามารถกระทำได้โดย การวัดการต้านกระแสไฟฟ้าของผิวหนังการขยายของลูกนัยน์ตา การวัดฮอร์โมนบางชนิด

6. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีที่แพร่หลายอีกวิธีหนึ่ง

จากการศึกษาเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การรายงานตน การสัมภาษณ์ เทคนิคจินตนาการ การวัดทางสรีระ และแบบสอบถาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนความมุ่งหมายของการวัดจึงจะส่งผลให้การวัดมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ สำหรับการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคอร์ท (Likert scale) วัดระดับความพึงพอใจโดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ

9.4 การสร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจ

เชิดศักดิ์ โฆวาสินทร์ (2525, หน้า 146) และประพาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 45 – 46) ได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจโดยมีลักษณะใกล้เคียงกันดังนี้

1. รวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการวัด
 2. พิจารณาว่าต้องการวัดความพึงพอใจของใคร ที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของความพึงพอใจและสิ่งที่จะวัดนั้นให้แน่นอน
 3. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่ต้องการวัดแน่นอนแล้ว ก็สร้างข้อความในแต่ละข้อนั้นๆ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ 1) ต้องเป็นข้อความที่เขียนในแง่ความรู้สึกรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง 2) ข้อความที่บรรจุในสเกลจะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นบวกและลบคละกันไป และ 3) ข้อความในแต่ละข้อต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม
 4. เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วก็บรรจุลงในสเกล โดยมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก ดังนี้คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด
 5. การกำหนดน้ำหนักในการตอบตัวเลือกต่างๆ แต่ละข้อ ซึ่งในการกำหนดน้ำหนักว่าตัวเลือกใดจะมีน้ำหนักเท่าใดนั้น มีวิธีการอยู่ 3 วิธี แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือ Arbitrary weighting method ซึ่งกำหนดให้แต่ละตัวเลือกมีน้ำหนักเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ถ้าข้อความเป็นบวก และ 1, 2, 3, 4 และ 5 ถ้าชนิดของข้อความเป็นลบ
 6. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ให้เขาระบุข้อบกพร่อง การใช้ภาษา ความเข้าใจตรงกัน นำมาปรับปรุงแก้ไข
 7. ทดลองก่อนนำไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 100 คน ที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย วิเคราะห์คุณภาพของข้อความแต่ละข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามเป็นรายข้อกับรายฉบับ (Item – test correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)
 8. ปรับปรุงข้อความและเลือกข้อความที่มีคุณภาพ
 9. นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป
- การให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของคำถามว่าเป็นบวกหรือลบ ถ้าข้อความเป็นบวก การให้คะแนนจะเป็น 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ ในกรณีที่ข้อความเป็นลบ การให้คะแนนจะเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อเลือกข้อความ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะพื้นฐานคล้ายๆ กับกลุ่มที่เราจะศึกษา แล้วมาวิเคราะห์ข้อความ เลือกเอาเฉพาะข้อความ

ที่มีความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำสุด เพราะถือว่าคำถามเหล่านี้สามารถวัดความรู้สึกที่แตกต่างกันได้

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคอร์ท โดยการแสดงความรู้สึกความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย พึงพอใจน้อยที่สุด เป็นเครื่องมือวัด

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10.1 งานวิจัยในประเทศ

ณัฐกานต์ เรือนคำ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการปลูกพืชที่สำคัญของชุมชนบ้านสันตะผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการปลูกพืชทอง ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการเรียนมีความแตกต่าง โดยหลังการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่า และเสนอแนะว่าควรมีการทำวิจัยการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ เช่น กลุ่มสังคมศึกษาและวัฒนธรรม กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มภาษาไทย และกลุ่มศิลปศึกษา ที่มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนา ปรับปรุงอนุรักษ์ สืบทอดแก่คนรุ่นหลัง

เรณู สิงห์อุบล (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง History of Uthai District สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดคูท้อย(เขาวนวิทยา) ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง History of Uthai District สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดคูท้อย(เขาวนวิทยา) ที่มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีผลการเรียนรวมผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรในทางบวก

ลาวัณย์ ทองมนต์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จากการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05

สมาน ไกรทต (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง พืชพื้นบ้าน ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสูง คือมีค่า P.M. 12.95 ผลการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานและคุณลักษณะความกระตือรือร้นในการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 84.04 และมีเจตคติต่อการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเฉลี่ยร้อยละ 88.48

คมคาย เชียงบาล (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกันทุกประการ นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 80.42 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานตามหลักสูตรเฉลี่ยร้อยละ 97.32 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด

สมพร หลิมเจริญ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินหลักสูตรเสริมพบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด หลังการสอนผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแผนการสอนด้านระยะเวลาและด้านภาษาในคำชี้แจงในแผนการสอนบางหน่วยเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

บานเย็น แก้วศรีสุข (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารจากกล้วย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและองค์ประกอบของหลักสูตรสอดคล้องกับนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะการปฏิบัติงานเฉลี่ยร้อยละ 92.15 และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด

สุดาพร เมืองสุข (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นรายวิชา รักษันครหลวง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนครหลวง(พิบูลประเสริฐวิทย์) โดยใช้วิธีการออกแบบแบบย้อนกลับ ผลการวิจัยปรากฏว่า หลักสูตรมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อนำไปทดลองใช้ พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานที่สำคัญสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 77.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือร้อยละ 70 และมีเจตคติทางบวกต่อโบราณสถานที่สำคัญในอำเภอนครหลวง

10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บรู๊ค (Brook, 1994, Abstract) ได้วิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใน บริติช โคลัมเบีย (British Columbia) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการติดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษา สรุปได้ว่า ครูมีการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้หลักสูตรร่วมกัน ปัญหาที่พบคือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุน ขาดวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ครูไม่ได้รับการอบรมสิ่งใหม่ๆ และระยะเวลาในการศึกษาความต้องการของนักเรียนมีไม่เพียงพอ

ลี (Lee, 1995, Abstract) ได้ศึกษาความคิดแนวใหม่เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ความคิดแนวใหม่เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นมีแนวคิดมาจากทฤษฎีของ ฟูโกต์และเลียวทาร์ด (Foucault & Lyotard) ซึ่งมีแนวคิดสำคัญว่า ความเที่ยงตรงขององค์ความรู้ทั้งหมดต้องมาจากบุคลากรในท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทของครูจะแตกต่างจากแนวการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งครูควรยึดหลักสูตรท้องถิ่น

บินทซ์ (Bintz, 1995, Abstract) ได้ทำการศึกษาหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรแบบสืบสวนสอบสวน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของหลักสูตรแบบสืบสวนประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน 4 ประการ คือ 1) การเน้นให้นักเรียนเห็นจุดประสงค์ในแต่ละวิชา 2) วิชาในเวศวิทยาที่จุดประสงค์ไม่เด่นชัดควรพัฒนาในจุดมุ่งหมายโครงสร้างของหลักสูตร 3) การสอนและการประเมินผลวิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา ควรพัฒนาเกี่ยวกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน 4) วิชาอื่นๆ ที่จุดประสงค์หลักไม่ชัดเจน ควรพัฒนาในเรื่องความรู้ ความจริงที่มีการเปลี่ยนแปลง

โฮกิน (Holguin, 1977, Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของนักเรียนเกรด 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 3 จำนวน 20 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มควบคุม 10 คน และกลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มทดลองสอนโดยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือทุกวัน วันละ 1 ชั่วโมง 50 นาที ตลอดเวลา 6 เดือน ผู้วิจัยได้ศึกษาตามสมมติฐาน 3 ข้อ คือ ทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ทักษะทางสังคม โดยใช้แบบทดสอบ IDEA Proficiency Test และศึกษาข้อมูลด้านทักษะทางสังคมและการยอมรับนับถือตนเอง โดยใช้แบบวัดเจตคติต่อการเรียนแบบร่วมมือและสิ่งแวดล้อมด้านการอ่าน(CARE) จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง รวมทั้งมีเจตคติที่ดีสูงขึ้นอีกด้วย

โคลัมโบ (Colombo, 2000, Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจของครู ผู้สอนภาษาอังกฤษต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรพบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมีความเข้าใจเพราะเป็นหน้าที่หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นช่วยพัฒนาการอ่าน การพัฒนาหลักสูตรต้องใช้บุคคลที่อยู่ภายในและ

ภายนอกสถานศึกษามาช่วยพัฒนาหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะต้องให้ความสำคัญต่อกิจกรรมที่มีผลต่อหลักสูตร ผลของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ครูต้องเป็นผู้แนะนำเนื้อหาของหลักสูตรและแบบฝึกของหลักสูตร

แซด แอนดีไซนาป (Saad and Zainab, 2004, Abstract) ทำการศึกษาเรื่อง Undergraduates in Computer Science and Information Technology using the Internet as a resource ของนักศึกษาปีสุดท้ายในช่วงเวลาของการเริ่มทำโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้งานอินเทอร์เน็ต กลยุทธ์การสืบค้นที่ใช้และปัญหาที่พบจากการสืบค้น รวมถึงพฤติกรรมและทักษะการสืบค้นสารสนเทศ จากแบบสำรวจที่ตอบกลับมาทั้งสิ้น 360 ชุด พบว่านักศึกษามีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 98 และมีระดับการรู้สารสนเทศ (Information literacy) ในระดับสูง โดยใช้กลยุทธ์การสืบค้นที่หลากหลายในการสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต นักศึกษาสามารถหาแหล่งและสืบค้นสารสนเทศสามารถวิเคราะห์และประเมินสารสนเทศที่สืบค้นได้ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการต่างๆ ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาเพื่อนำมาสังเคราะห์ และสามารถแยกแยะสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในการทำโครงการ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นทำให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งเริ่มจากการดำเนินงานของส่วนกลางเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลาง และดำเนินการผ่านระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีคณะกรรมการการศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรและสารสนเทศของท้องถิ่น นำมากำหนดเป็นกรอบสาระเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติการตามกรอบสาระดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่กำหนดและจัดทำเอกสารประกอบสาระต่อไป หลังจากนั้นจึงนำไปใช้และติดตามประเมินผล ซึ่งในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นดังกล่าวนี้สามารถนำการออกแบบย้อนกลับและการเรียนรู้แบบร่วมมือมาช่วยพัฒนาได้ในหลายขั้นตอนเป็นต้นว่าในขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้หลัก W.H.E.R.E.T.O. คือมีการกำหนดจุดประสงค์ การดึงความพอใจ การกระตุ้นผู้เรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดงานให้ผู้เรียนได้ประเมินผลงานของตนเอง เป็นต้น และสอดคล้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือคือการเรียนแบบพึ่งพาเกื้อกูลกัน ปรึกษาหารือกัน ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มเป็นต้น ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม สามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ครอบคลุมองค์ประกอบหลักที่สำคัญกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ด้านกระบวนการ และด้านทัศนคติ เช่น ด้านความรู้ความเข้าใจที่สามารถจัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนระหว่างเรียนและหลังเรียนเมื่อทราบผลคะแนนแล้วสามารถนำมา

พัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในรอบต่อไปได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาได้ ในส่วนของกระบวนการนั้น เนื่องจากการออกแบบย้อนกลับ แลการเรียนรู้แบบร่วมมือมีกระบวนการให้ใช้หลายรูปแบบ เช่นแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้าที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของท้องถิ่น และจากแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียงจึงสามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล และในด้านทัศนคติหรือความรู้สึทางจิตใจของผู้เรียนนั้นได้นำการวัดความพึงพอใจมาศึกษาซึ่งจะทำให้ข้อมูลความคิดเห็นหรือความพึงพอใจของผู้เรียนต่อเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นครั้งนี้จะนำไปใช้ในทิศทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่พึงพอใจต่อไป